

Kommittébetänkande nr 24/1919

Till Statsrådet.

Från kommittén för uppgörande av förslag till självstyrelse för länen, förvaltningsdomstolar i lägre instans samt nyreglering av den nuvarande länsindelningen och länsförvaltningen.

Den 19 sistlidne juli har Statsrådet nedsatt en kommitté för utarbetande av förslag till självstyrelse för länen, förvaltningsdomstolar i lägre instans samt nyreglering av den nuvarande länsindelningen och länsförvaltningen. Till ordförande i denna kommitté har Statsrådet kallat underskriven Tulenheimo och till dess medlemmar undertecknade Ottelin, Chydenius, von Rettig, Koivisto, Kilpiäinen och Linna. Efter att hava den 29 sistlidne juli vidtagit med sitt arbete, har kommittén fått emottaga Inrikesministeriets skrivelse av den 9 sistlidne oktober med underrättelse därom, att Statsrådet aktat nödigt uppdraga åt kommittén 1) att snarast möjligt uppgöra och till Regeringen insända betänkande angående de allmänna principer, vilka borde följas vid den i Regeringsformen förutsatta tillämpningen av medborgerlig självstyrelse å större förvaltningsområden än kommunerna; 2) att sedan dessa principer av Regeringen godkänts, ofördröjligen på grundvalen av desamma skrida till uppgörande av ett detaljerat förslag till genomförande av självstyrelse för Åland; ävensom 3) att för fullgörandet av sistsagda uppdrag framlägga förslag till komplettering av kommitténs sammansättning med härför lämpliga personer.

Till fullgörande av de anvisningar kommittén sålunda erhållit, vidtog kommittén den 13 sistlidne oktober med utarbetande av sitt principförslag, och lades till grund härför ett av kommitténs ordförande uppgjort utkast. Uti detta förslag framlade kommittén den plan, som enligt dess åsikt, med hänsyn till de i Finland rådande förhållandena, lämpligen ansågs böra läggas till grund för utarbetandet av de speciella lagförslag, vilka hörde till kommitténs arbetsprogram och som avsågo utsträckande av självstyrelsen till högre områden än primärkommunerna. Principförslaget överlämnades den 17 oktober till Statsrådet.

I anledning av kommitténs hos Statsrådet framställda förslag om dess komplettering med personer, förtrogna med de åländska förhållandena, har Statsrådet sedermera den 22 oktober till förstärkning av kommittén vid handläggningen av frågan om genomförande av självstyrelse för Åland inkal-

lat underskrivne Estlander, Kotonen, Tollet och Holmberg. Enär behandlingen av kommitténs principförslag ännu pågick i Statsrådet och ovisst var, huru lång tid granskningen av detsamma skulle medtaga, ansåg sig kommittén i betraktande av ärendets synnerligen brådskande beskaffenhet böra fortsätta arbetet utan avbrott och utan att avvakta Statsrådets beslut i ärendet.

Då kommitténs lagförslag angående självstyrelse för Åland redan förelåg i huvudsak färdigt utarbetat, emottog kommittén uti skrivelse från Inrikesministeriet av den 13 sistlidne november meddelande därom, att Statsrådet i huvudsak godkänt det av kommittén framlagda principförslaget; dock hade särskilda påminnelser framställts, för vilka i sagda skrivelse redogjordes.

Härefter har kommittén slutfört den del av sitt uppdrag, som angår tilldelande av självstyrelse åt Åland. Under arbetets fortgång har kommittén såsom experter anlitat särskilda personer, bl.a. professor R. Erich, som för kommitténs räkning utarbetat en i betänkandet intagen översikt av den utländska lagstiftningen i ämnet.

Kommittén får härmed vördsamt till Statsrådet överlämna förslag till a) lag om självstyrelse för Åland samt b) lag angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland, ävensom till dessa lagförslag hörande motivering.

Helsingfors den 3 december 1919.

ANTTI TULENHEIMO.

Karl Ottelin
Eric von Rettig
A. Kilpiäinen
Ernst Estlander
Artur Tollet

K.U. Chydenius
Juho Koivisto
K. E. Linna
Anton Kotonen
Johannes Holmberg

Kaarlo Koskimies.

om självstyrelse för Åland.

I enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i riksdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgas härmed som följer:

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Landskapet Åland, som omfattar det nuvarande Ålands län, skall tillkomma självstyrelse, såsom i denna lag stadgas.

2 §.

Landskapet Ålands befolkning företrädes i ärenden, som höra till dess självstyrelse, av landstinget. Till befolkningen hänföres de, vilka äro mantalsskrivna i någon av landskapets kommuner.

3 §.

Landskapsförvaltningen omhänderhaves av en landskapsnämnd, som av landstinget tillsättes. Dess ordförande är lantrådet, som utnämnes av Republikens President bland tre av landstinget på förslag uppförda personer.

4 §.

Rikets regering företrädes i landskapet Åland av ståthållaren, som utnämnes av Presidenten. Han omhänderhar ock, jämte rikets centrala myndigheter, såsom därom särskilt stadgas, de till rikets allmänna förvaltning hörande åligganden inom landskapet Åland.

II. Lagstiftningen.

Landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val, med allmän och lika rösträtt. Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

Landskapslag antages av landstinget och stadfästes av Presidenten.

6 §.

Landstinget sammankommer årligen till lagtima möte. Ståthållaren tillkommer rätt att sammankalla landstinget till urtima möte, samt att, med Presidentens begivande, upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val.

7 §.

Landstingets möten öppnas och förklaras avslutade av ståthållaren eller annan person, som av Presidenten därtill förordnas.

§ 8.

Ståthållaren eller annan person, som Presidenten därtill förordnar, överlämnar till landstinget Presidentens framställningar och meddelanden. De landstingets beslut, vilka kräva Presidentens stadfästelse, insändas till statsrådet av ståthållaren.

Övriga bestämmelser om landstingets organisation och åligganden utfärdas genom landskapslag.

10 §.

Rikets nuvarande lagar och författningar förbliva gällande i landskapet Åland.

Rikets lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av grundlag, ävensom rörande angelägenheter, om vilka beslut enligt Regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke eller bifall.

Lag samma vare om antagande av allmän lag eller utfärdande av förordning i ärenden rörande:

1. närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i Regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftning; yttrande-, församlings-, och föreningsrättens utövning; förutsättningarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från brev-, telegraf- och telefonhemligheten; ävensom sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga;

2. riksvapnet och rikets flagga;

3. rikets förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland; pass, inflyttning till landet, utlänningars övervakande samt brottslingars utlämnande;

4. rikets försvarsväsende;

5. grunderna för undervisningsväsendet;

6. familje-, arvs- och förmyndarskapsrätt; handels-, växel- och sjö rätt samt annan privaträtt, med undantag av lagar, vilka angå utövningen av särskilda yrken, jordbruket och övriga näringar; handelsregister; skiftesväsendet; strafflag; lag om rättegångsväsendet och processlag, verkställighet av domar och straff; lösdriivares behandling ävensom allmän benådning;

7. landets allmänna statistik; allmänna befolkningslängder; emigration; det allmänna övervakandet av hälsovården samt bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar;

8. statens ämbetsverks och allmänna inrättningars organisation och verksamhet; ordningen för anställande i samt kompetensvillkoren för befordran till statstjänster ävensom statstjänstemännens rättigheter och skyldigheter;

9. sjöfart, lots- och fyrväsendet; lufttrafiken; tullar och tullväsendet; tull- och handelsområdets enhetlighet samt varuutbytets frihet; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf- och telefonväsendet; samt värden om statsverkets egendom;

10. område, som härtills icke av lagstiftningen förutsatts,

Om rätt att besluta rörande skatter och avgifter gälla vad i 22, 23 och 24 §§ stadgas.

11 §.

Ny lag, som i riket trätt i kraft och som rör andra än de i 10 § omförmälda ärenden, tillämpas ej i landskapet Åland innan den blivit av landstinget antagen.

12 §.

Innan förordningar, som Presidenten eller statsrådet med utövning av den i 28 § Regeringsformen dem förbehållna rätt besluter i andra än de i 10 § av denna lag nämnda ärenden eller i ärenden, vilka föranledas av dem, eller som annars förbliva under rikets allmänna förvaltning, utfärdas beträffande landskapet Åland, skall landskapsnämndens utlåtande i ärendet inhämtas.

13 §.

Landstinget äger i ärenden, som i 11 § angivas, antaga landskapslagar att gälla för landskapet Åland.

Presidenten skall stadfästa landskapslag i den lydelse, vari den av landstinget antagits, eller öck förkasta densamma. Har Presidenten ej inom tre månader efter det en av landstinget antagen lag blivit i avseende å stadfästelse till honom överlämnad, stadfäst lagen, skall det anses såsom hade stadfästelse vägrats.

14 §.

Landstinget äger rätt att antaga petition eller motion rörande sådan för landskapet gällande lag, som hänför sig till de i 10 § omförmälda ärenden, att genom regeringens försorg riksdagen föreläggas.

15 §.

Landskapsnämnden äger rätt att göra framställningar om utfärdande av administrativa förordningar för landskapet Åland.

III. Förvaltningen

16 §.

Presidenten fattar beslut i ärenden rörande landskapet Åland så som i 34 § Regeringsformen stadgas.

17 §.

Landskapsnämndens sammansättning ävensom dess och lantrådets åligganden inom de i denna lag stadgade gränser bestämmas genom landskapslag, så ock de för ledamöter i landskapsnämnden gällande kompetensvillkor.

Under rikets allmänna förvaltning kvarstå:

1. utrikesärendena;
2. justitieförvaltningen;
3. förvaltningen av militära angelägenheter;
4. finansförvaltningen, såframt densamma gäller statsverkets inkomster från landskapet Åland;
5. förvaltningen av hälsovårdsärenden, såframt denna gäller det allmänna övervakandet av hälsovården, så ock bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar, där sådant icke enligt allmän lag eller förordning ankommer å kommunerna;
6. förvaltningen av kommunikationerna med avseende å transitotrafiken samt samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet; samt
7. de administrativa uppgifter, vilka i övrigt föranledas av i 10 § nämnda ärenden.

I övriga delar handhaves förvaltningen av landskapsnämnden, såvitt den icke enligt lag eller författningar ankommer å Presidenten eller statsrådet.

19 §.

Genom förordning kunna, med landskapsnämndens begivande, å rikets allmänna förvaltning ankommande uppgifter tilldelas landskapsförvaltningen, ävensom till landskapsförvaltningen hörande uppgifter överföras på rikets allmänna förvaltning.

IV. Lagskipningen.

20 §.

Domsrätten i rättegångsmål och -ärenden utövas av rikets domstolar.

21 §.

Förvaltningsrättsliga besvärsmål avgöras av landskapsnämnden. Över dess beslut i dessa ärenden anföras besvär hos högsta förvaltningsdomstolen så som stadgat är rörande besvär anförande i jämförliga fall över landshövdingens utslag.

V. Landskapets hushållning.

22 §.

Stadganden rörande skatter och avgifter, vilka skola i riket allmänligen utgöras, äro, med de i 23 § anförda undantag, gällande i landskapet Åland.

23 §.

För landskapets behov äger landstinget påbjuda en tilläggsskatt till den allmänna inkomstskatten i riket att utgå enligt enahanda grunder, och skall denna inom landskapet påföras och uppbäras i samband med den allmänna inkomstskatten. Likaså äger landstinget besluta angående mantalspenningar, näringsskatter och nöjesskatt samt pålägga tillfälliga extra be-

skattning, ävensom bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsmyndigheternas tjänsteförrättningar och expeditioner såock för anlittande av landskapets inrättningar.

De i denna paragraf åsyftade beslut träda i kraft utan Presidentens stadfästelse.

24 §.

Ståthållaren äger förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner att beslutet:

1. är skadligt för rikets handelsförhållanden eller inverkar på varuutbytet mellan in- och utlandet;
2. inverkar skadligt på varuutbytet mellan landskapet och fastlandet;
3. innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter å anlittandet av allmänna vägar, farleder eller inrättningar; eller
4. innebär dubbel beskattning, eller att beskattningen uppenbarligen förfördelar enskilda skattdragande eller samhällsklasser.

Har ståthållaren förbjudit verkställande av beslut, skall beslutet underställas Presidentens prövning.

25 §.

Nyttjanderätten till statens jordegendom i landskapet Åland övergår till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom, som förblir anslagen till boställen åt statens tjänstemän, ej heller till den del egendomen nu eller framtiden kommer till användning för lots- och fyrinrättningens, tullverkets eller kommunikationernas behov.

26 §.

Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för särskilda dess behov besluter landstinget. För upptagande av obligationslån ävensom lån i utlandet, erfordras Presidentens samtycke.

27 §.

Kostnaderna för den förvaltning, som enligt 18 § förbliver hos statens myndigheter, liksom ock de utgifter, vilka härflyta av den å sagda myndigheter ankommande rättsvården, bestridas ur statens medel. Övriga utgifter för landskapets behov bestridas av landskapet självt.

28 §.

Framgår det, att beskattningen i landskapet Åland för landskapsförvaltningens ordinarie behov är i förhållande till av landskapet åtnjutna förmaner proportionsvis högre än beskattningen i medeltal för motsvarande ändamål annorstädes i riket, skall bidrag ur statsmedel åt landskapet utgivas.

Bidragets belopp fastställs för en tid av tre budgetår i sänder genom en delegation, bestående av tvenne ledamöter förordnade av statsrådet samt tvenne utsedda av landstinget. Ordförande i delegationen är ståthållaren.

Har landstinget gjort framställning om beviljande av bidrag till extra ordinarie utgifter, fattas beslut jämväl härom av den i föregående moment omförmälda delegation.

Delegationens beslut skola för att bliva gällande stadfästas av Presidenten.

VI. Deltagandet i fäderneslandets försvar.

29 §.

Landskapet Ålands inbyggare äro skyldiga att biträda vid fäderneslandets försvar genom att, i stället för fullgörande av värnplikt, göra motsvarande tjänst vid lots- och fyrinrättningar, såsom därom i lag särskilt stadgas.

Vad här ovan säges gäller dock icke dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet från annan ort i landet, där de varit värnpliktiga.

Sådan inbyggare i landskapet Åland, som i 1 mom. åsyftas, må dock, där han så åstundar, fullgöra värnplikt vid rikets krigsmakt.

VII. De offentliga tjänsterna.

30 §.

Landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar inrättas och tjänstemän till desamma utnämns av landskapsnämnden.

31 §.

Statsmyndigheternas ämbetsspråk i landskapet Åland är svenska. Dock äge envar rätt att i egen sak, som av sådan myndighet handlägges, använda finska eller svenska språket, samt på det språk han använt utfå expeditioner, antingen i original eller i officiell översättning.

Vad här är stadgat gälle ock beträffande landskapsnämnden.

32 §.

Skriftväxlingsspråket mellan landskapsförvaltningen underlydande myndigheter och statsmyndigheterna i landskapet Åland samt rikets regering och centrala myndigheter skall vara svenska.

33 §.

I statens tjänst i landskapet Åland må icke anställas någon, som icke äger styrkt och känd förmåga att använda svenska språket såväl i tal som skrift.

VIII. Om besvär och åtal för brott i tjänsten

34 §.

Över ståthållarens och landskapsnämndens beslut ävensom övriga ämbetsåtgärder må besvär anföras så som stadgat är rörande besvårs anförande i jämförliga fall över landshövdingens utslag.

35 §.

För brott i tjänsten åtalas ståthållaren, lantrådet och ledamot av

landskapsnämnden inför Åbo hovrätt.

36 §.

Skulle lantrådet eller ledamot i landskapsnämnden vid utövning av sitt ämbete förfara i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåta vad honom i tjänsten åligger, skall ståthållaren anmäla brottet till åtal.

IX. Särskilda bestämmelser.

37 §.

Uppkommer meningsskiljaktigheter angående ståthållarens, landtingets eller landskapsnämndens befogenheter enligt denna lag, äger hösta domstolen avgöra densamma.

38 §1

Stadgandena i denna lag må icke ändras, förklaras eller upphävas och icke heller må avvikelser från dem göras utan landstingets bifall.

Angående landstingets initiativrätt härutinnan gälle vad i 14 § är stadgat.

39 §.

Inbyggarnas i landskapet Åland rätt att taga del i val till riksdagen undergår icke ändring genom denna lag.

40 §.

Denna lag gör ej ändring i de fri- och rättigheter, som Mariehamns stad åtnjuter.

41 §.

Denna lag träder i kraft den.....

L A G

angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland.

Sedan Lag om självstyrelse för Åland blivit antagen och denna dag stadfäst, varder härmed angående dess bringande i verkställighet, i enlighet med Riksdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i riksdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, stadgat som följer:

1 §.

Intill dess, genom av landskapet Ålands landsting antagen och av Republikens President stadfäst landskapslag, valordning stiftats för landskapet Ålands landsting, skola representanter till landstinget utses med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i vallagen av den 20 juli 1906, dock sålunda, att

1) landskapet Åland skall utgöra en valkrets och centralnämnden sammanträda i Mariehamns stad;

2) representanter skola väljas till ett antal av trettio;

3) i röstningen äger deltaga den, som är valberättigad vid riksdagsmannaval och är i någon kommun inom Ålands län mantalsskriven den 1 januari 1920;

4) röstning verkställes endast i landskapet Åland;

5) valmansförening kan bildas av minst tio valmän;

6) valen förrättas den 1 juli 1920.

2 §.

Intill dess genom landskapslag stadgats angående landstingets organisation, skola stadgandena i riksdagsordningen av den 20 juli 1906 med avseende å landstinget i tillämpliga delar iakttagas, dock sålunda, att

1) stadgandena i riksdagsordningens 11, 12, 13, 20, 24 och 25 §§, 2 mom. 26 §, 27, 32, 33 och 46 §§, sistnämnda paragraf för såvitt den rör andra än på Åland verksamma ämbetsverk, tjänstemän eller allmänna inrättningar, samt 74 § icke äro tillämpliga;

2) landstinget sammanträder i Mariehamns stad, första gången, på kallelse av Presidenten, den 1 oktober 1920;

3) landstingets talman och vicetalmän äro icke skyldiga att avgiva i riksdagsordningen stadgad högtidlig försäkran;

4) elektorerna skola utses till ett antal av tolv;

5) utskott tillsätts enligt landstingets prövning;

6) utskott skall bestå av fem ledamöter och stora utskottet av tio;

7) ärende må icke lämnas vilande över nya val;

8) kvalificerad majoritet erfordras icke i något ärende;

9) förslag till sådana reglementariska föreskrifter, vilka nämnas i 1 mom. 72 § av riksdagsordningen, skola uppgöras av talmannen och vice-talmännen tillsammans med två medlemmar av landstinget, vilka landstinget genom direkta val därtill utsett.

3 §.

Landstinget skall, då det första gången sammankommer, besluta om valordning för val till landstinget, om landstingets organisation och åligganden, om landskapsnämndens sammansättning samt om dess och lantrådets åligganden, om inkomst- och utgiftsstat för landskapet, ävensom om skatter, vilka skola uppbäras för landskapets behov.

4 §.

Landskapsnämnden och lantrådet vidtaga med sin verksamhet den 1 januari 1921. Intill dess landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar blivit inrättade, handhavas motsvarande åligganden av statens myndigheter. Med avseende å tjänsteman, som erhåller motsvarande, landskapsförvaltningen underlydande befattning, gälla icke stadgandena i förordningen av den 3 februari 1868 angående de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma ämbets- och tjänstemän, vilkas befattningar indragas.

5 §.

Å ståthållaren överförs de å statens myndigheter ankommande åligganden, som härförinnan enligt lagar och författningar ankommit å landshövdingen i Ålands län.

6 §.

Ålands landsting skall beredas tillfälle att avgiva utlåtande över propositionen till den lag, som förutsättes i 29 § av lagen om självstyrelse för Åland given denna dag, innan densamma till riksdagen överlämnas.

7 §.

Vad i 25 § av lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, stadgas, medför ej ändring i arrendatorernas rätt och skyldighet enligt nu gällande avtal.

8 §.

Övriga bestämmelser, som möjligen erfordras för att bringa i verkställighet lagen om självstyrelse för Åland, given denna dag, utfärdas genom förordning.

M O T I V.

Kommitténs förslag till bildande av större självstyrelseområden än kommunerna samt dess tillämplighet å förhållande på Åland.

Vid utarbetandet av sitt förslag till självstyrelse för Åland har kommittén, i enlighet med de av Statsrådet lämnade anvisningarna, tagit till utgångspunkt det av kommittén tidigare framlagda principförslaget angående bildandet av större självstyrelseområden än kommunerna. Detta förslag samt Statsrådets i anledning härav avlåtna skrivelse till kommittén åtfölja som bilagor föreliggande betänkande. I betraktande därav, att detaljerna i förslaget till bildande av större självstyrelseområden än kommunerna icke äga någon större betydelse för Ålandsfrågans avgörande, har det icke syntts kommittén nödigt att i detta sammanhang till jämförande granskning upptaga kommitténs ursprungliga förslag och Statsrådets i anledning härav gjorda påminnelser.

Ett spörsmål, som däremot är av största betydelse i förevarande avseende, är frågan därom, i vad mån kommitténs allmänna principförslag är egnat att läggas till grund vid ordnandet av Åland självstyrelse.

Vid bedömandet av förslagens tillämplighet på de åländska förhållandena fästes uppmärksamheten närmast vid den av kommittén uppgjorda förteckningen över ärenden, som ankomme å landstingets behandling. Jämväl frågan rörande omfattningen av statsmaktens uppsiktsmyndighet är av djupgående betydelse. Självfallet böra slutligen självstyrelseorganens befogenheter vid förvaltningens handhavande i detta sammanhang uppmärksammas.

Åt landstinget har kommittén föreslagit synnerligen vittgående befogenhet såväl med avseende å de till dess kompetens hänfödda ärenden i allmänhet som även beträffande självbeskattningsrätten. Självstyrelsesamfundens kompetens bleve hos oss större än i de flesta andra länder. Den nöliga uppsikten från statsmaktens sida, vilken komme till uttryck dels däri, att självstyrelseorganens beslut underställas statsmyndigheternas prövning, och dels sålunda, att verkställigheten av besluten kan inhiberas eller att desamma i besvärsväg kunna underkastas prövning av statens myndigheter, skulle endast i sällsynta fall komma till användning. Kommitténs förslag innefattar en mycket långt gående decentralisation inom statsförvaltningen.

Emellertid innefattar kommitténs förslag begreppsenslignat allenast en utsträckning till högre förvaltningsområden av den kommunala självstyrelsen, ity att de ärenden, vilka komme att överföras å landstingen, äro av den beskaffenhet, att de enligt rådande uppfattning hänföras till de kommunala angelägenheterna, ehuru väl en konsekvens av självstyrelseområdenas jämförelsevis betydande ^{utsträckning} är, att bland dessa ärenden upptagits även sådana, vilka icke skulle egna sig för handläggning av de till sin omfattning mindre primärkommunernas organ.

En dylik kommunal självstyrelse, även om densamma utövas av kommunala samfund av högre ordning, innefattar förvaltning och sträcker sig icke till lagstiftningens gebit. Från denna regel gör den av kommittén projekterade självstyrelsen icke något undantag, vilket bl.a. framgår vid granskning av förteckningen över de ärenden, som enligt förslaget bleve överlämnade till landstingens behandling. Det är självklart, att landstinget uti nu ifrågavarande angelägenheter ej kan fatta beslut, vilka innebure ändring av gällande lag, ej heller stifta lag för sitt eget självstyrelseområde.

Sålunda skulle exempelvis den omständigheten, att enligt förenämnda förteckning till landstingens kompetens hänföras bl.a. ärenden angående vägars byggande och underhåll, icke innefatta ett upphävande av den i ämnet nu gällande lagstiftningen och ett överförande av vägbyggnadsskyldigheten från statsverket till landskapen, utan endast, att landskapen skulle hava rättighet att besluta om åtgärder för samfärdselns förbättrande inom sitt område, exempelvis genom anvisande av medel till byggande av någon av landskapets lokala behov betingad trafikled. Därest något landskap skulle anse det för landet förmånligt, att vägbyggnadsbesväret i dess helhet överfördes på landskapen, vore landskapet självfallet berättigat att vända sig till regeringen med ett förslag i sådant syfte och med en anhållan om initiativ till motsvarande förändring i gällande lagstiftning.

Då nu kommittén till besvarande upptagit spörsmålet, huruvida en på an-

tytt sätt planlagd självstyrelse såsom sådan vore tillämplig jämväl på de speciella åländska förhållandena, har kommittén icke kunnat värja sig för den uppfattningen, att för en tillfredsställande lösning av den s.k. Ålandsfrågan det icke är tillfyllest att av Ålands län bilda endast ett kommunalt samfund av högre ordning inom ramen av det för hela landet i sådant avseende föreslagna allmänna lagstiftningsprogrammet.

Kommittén har nämligen icke kunnat undgå att skänka beaktande åt den av erfarenheten bekräftade iakttagelsen, att det geografiska läget icke sällan är av avgörande betydelse för en folkgrupps säregna skaplynne och egenskaper. I all synnerhet bekräftas detta i frågan om en öbefolkning, och det utgör anledningen till att de statliga och samhälleliga förhållandena på öar visa benägenhet att utvecklas i egenartad riktning. Känslan av en sådan egenart leder därjämte ofta till ett säreget politiskt betraktelsesätt. Island, Färöarna, Irland, ävensom ön Man och de s.k. normandiska öarna äro exempel, som i detta avseende kunna åberopas. Även Ålands avskilda läge har otvivelaktigt i hög grad medverkat till Ålandsfrågans uppkomst och till de separationssträvanden, som hos dess befolkning gjort sig gällande.

På grund av den sakkunskap som genom kommitténs med förhållandena och sinnesstämningen på Åland förtrogna medlemmar tillförts densamma, anser sig kommittén kunna såsom sannolikt uttala, att dessa åländska separationssträvanden kunde fås att försvinna endast under den förutsättning, att Ålands befolkning erhåller bindande garantier för att från rikets sida någon fara ej heller i framtiden komme att hota landskapets befolkning med avseende år dess nationalitet och egenart. Dessa garantier kunde enligt kommitténs övertygelse skapas sålunda, att Ålands inbyggare tilldelas befogenhet att själva ordna sina förhållanden inom så vida gränser, som bevarandet av rikets enhet medgiver.

Översikt av den utländska lagstiftningen.

De samfund, vilka hava en annan och vidsträcktare självstyrelse än den, som vanligen innefattas i den kommunala och landskapliga självstyrelsen i egentlig bemärkelse, och vilka samtidigt äga åtminstone något mått av egen lagstiftningsmakt, men som dock ännu icke nått stadiet av autonom s t a t, äro inbördes så olikartade, att bland dem knappast några allmänna grundformer kunna påvisas. På deras tillkomst och former hava historiska omständigheter, praktiska behov samt yttre maktförhållanden inverkat mycket mera än allmänna statsrättsliga teorier.

Inom ramen av det brittiska världsväldet hava flere och inbördes mycket olikartade statliga livsformer av detta slag uppstått. Särskild uppmärksamhet i detta avseende förtjäna först och främst de till konungariket

England, i dess trängre bemärkelse, hörande s.k. brittiska öarna (british islands), av vilka i synnerhet ön Mans ställning är intressant. Lagstiftningsmakten tillkommer där ett miniatyrparlament med två kamrar. Den verkställande makten utövas av guvernören, som representerar den Storbritanniska kronan samt vanligen därjämte fungerar såsom ett slags inrikes- och finansminister, t.o.m. som högsta domare. I överensstämmelse med den engelska offentliga rättens säregna natur finnes i stiftad lag ingen noga bestämd gräns mellan "allmän" och "lokal" lagstiftning, utan denna bestämmes närmast av ändamålsenlighetshänsyn och politisk instinkt. För undvikande av möjliga konflikter har guvernören dock veto-rätt och samma rätt tillkommer även engelska "kronan", vars stadfästelse de lokala lagarna böra underställas. I fråga om finanslagar är öns befolkning mycket självständig: initiativrätten på detta område tillkommer dock kronan eller dess representant, guvernören. Ön bildar tillsammans med England ett enhetligt tullområde, men angående fördelningen av där uppburna tullinkomster mellan riksskattkammaren och den lokala styrelsen äro särskilda stadganden gällande. Ölandets representation kan dock besluta ändringar i den där tillämpade tulltaxan, under förutsättning av att parlamentet i London inom viss tid godkänner dem. Rättsvården tillkommer särskilda lokala domstolar, vilka tillämpa en särskild *common law*, vars kompetensområde omfattar endast ösamhället.

Formellt-rättsligt sett kunde detta i många avseenden föråldrade avhängighetsförhållande otvivelaktigt ändras av Storbritanniens parlament och regering, och särskilda ändringar hava även på denna väg under tidernas lopp införts i densamma. Men därom, att denna öns relativa självständighet skulle upphävas eller att den, mot befolkningens vilja, skulle avsevärt inskränkas, därom kan enligt allmänna engelska regeringsprinciper i praktiken knappast bliva tal.

En vidsträckt, om ock mera begränsad självstyrelse och särskild lagstiftning hava även öarna Jersey och Guernsey, vilka vardera stå eller åtminstone ännu nyligen stodo utanför det brittiska tullområdet.

Engelska kolonier finnas såsom känt av flere slag, ändå från egentliga avhängiga områden till "självstyrande kolonier" (selfgoverning colonies) eller *dominions*, vilka hava egna fullständiga lagstiftande församlingar och inför dem ansvariga regeringar. Hela detta mångformade och väl avvägda regeringssystem har redan länge varit föremål för en nydaningsprocess, vars åtminstone i relativ bemärkelse slutliga resultat antagligen i rätt nära framtid skola framträda.

De *dominions*, vilka nått högsta stadiet, betraktas av många såsom redan ägande natur av stater och såsom stater uppträda många av dem, åtminstone praktiskt-politiskt, tydligare än förr sedan några av dem

(Kanada, Australien, Syd-Afrika, Nya Zeeland samt till och med Indien, som ännu hittills stått under moderlandets omedelbara välde) uppräknats såsom särskilda medlemmar av folkens förbund. Såsom ett typiskt exempel nämnes ofta Dominion of Canada, som självt är organiserat enligt förbundsstatsprincipen. Dess lagstiftning och styrelse äro i verkligheten fullkomligt självsändiga. Guvernören, kronans eller den brittiska centralmaktens representant, kan å konungens vägnar stadfästa nya lagar eller begagna sig av sin vetorätt eller anmäla, att han underställer ärendet konungens avgörande. Även då guvernören stadfäst ett beslut av det lokala parlamentet, har "kronan" principiellt rätt att inom två år förklara beslutet ogiltigt, men en sådan möjlighet har nuförtiden icke större betydelse, än den teoretiska, men praktiskt betydelselösa möjligheten, att Kanadas offentliga rättsordning, som formellt grundar sig på engelsk lag, kunde ändras genom statsmaktens i moderlandet vilja.

I huvuddrag likartad är den ställning övriga autonoma samfund av högre ordning intaga. Avhängigheten har alltmör förändrats till likställdhet, och lämna de således icke vidare någon egentlig ledning med avseende å fall, vilka grunda sig på andra förutsättningar.

Förrän Island förvärvade sin nuvarande ställning såsom en i stort sett med Danmark likställd stat, hade det visserligen en vidsträckt lokal självstyrelse, särskild ekonomi samt en inför Islands folkrepresentation, Althinget, ansvarig minister i Köpenhamn. Men ehuru Islands egen grundlag kunde ändras endast under medverkan av nämnda lagstiftningsorgan, var öns offentligt-rättsliga ställning dock i sista hand beroende av Danmarks lagstiftning. - Åtminstone i en formellt-rättsligt säkrare ställning befann Kroatien (Kroatien-Slavonien) i sin tidigare förening med Ungern. Ty ehuru den rådande uppfattningen icke tillerkände Kroatien egenskapen av stat och oaktat det icke hade eget finansväsende, var dess förening med Ungern dock fastställd genom en fördragsmässig reglering av sådan särskild art ("Ausgleich"), att den, såsom allmänt erkännes, enligt en rätt tolkning hindrade de ungerska statsorganen att ensidigt ändra rättsförhållandet mellan de båda länderna och således även att inblanda sig i Kroatiens särskilda lagstiftning.

Det forna österrikiska kejsarrikets s.k. konungadömen och länder voro till samma politiska enhet hörande på historisk grund sammanslutna delar, vilka med stöd av för helhetsstaten gemensam grundlag hade en synnerligen betydelsefull särställning inom förvaltningens och lagstiftningens område. Av vederbörande lands lagstiftningsorgan antagna och av den gemensamma monarken stadfästa lagar voro således egentligen till området för sin giltighet begränsade österrikiska lagar, vilka de allmänna, d.v.s. hela kejsardömet område omfattande lagarna icke kunde åsidosätta. Men å andra sidan

hade rikets gemensamma organ, det österrikiska riksrådet (Reichsrat) och kejsaren, åtminstone enligt den allmännaste uppfattningen, rätt att oberoende av dessa delars särskilda lagstiftningsorgan fastställa gränserna för sin egen maktbefogenhet och kunde sålunda på denna väg även få till stånd ändringar i delarnas rättsliga organisationsform.

Ett Österrike-Ungerns överhöghet underlydande land var däremot Bosnien-Herzegovina. Dess förvaltning leddes och övervakades av Österrikes och Ungerns gemensamma finansministerium, men det hade samtidigt sin egen lokala styrelse. För detta särskilda förvaltningsområde, såsom det kallades i lagen av år 1910, vilken fastställde dess organisationsform, existerade en särskild lagstiftning, i vilken deltog Österrikes och Ungerns gemensamma monark, vartdera rikets regering och slutligen den lokala lantdagen, vars lagstiftningsbefogenhet var uttryckligen inskränkt till rent lokala ärenden, vilka i nämnda lag voro särskilt uppräknade. Kejsaren hade en vidsträckt rätt att utfärda förordningar. Lantdagen hade även att besluta om Bosnien-Herzegovinas inkomst- och utgiftsstat, dock sålunda, att vissa av allmänna riksuppgifter föranledda utgiftsposter dock voro beroende av dess prövning, och skulle, till sin storlek på förhand bestämda, ovillkorligen upptagas bland utgifterna. Lantdagens befogenheter utsträckte sig till alla skattelagar. - Till sin statsrättsliga konstruktion var Bosnien-Herzegovina ett typiskt exempel på ett avhängigt land, vars lokala ärenden överstaten (i detta fall voro dessa två, Österrike och Ungern) visserligen velat avskilja från de allmänna riksärendena, samtidigt som de dock förbehållit sig själv ett effektivt inflytande på dem och till dem möjligheten att med stöd av sin maktfullkomlighet införa ändringar även i grunderna till den rättsliga organisationsform, som den förlänat detta avhängiga land.

Det är känt, att Elsass-Lothringen, medan det var förenat med Tyska riket, även sedan det genom rikslagen av år 1911 förvärvat sig en ställning som i praktiskt avseende i högsta grad närmade sig den ställning, som intogs av rikets egentliga del- eller medlemsstater, dock saknade den relativa självständighet och även den rättssäkerhet, som tillkom dessa i egenskap av medlemmar av riket. Dess rättsliga konstruktion var fastställd genom rikslag och icke genom någon egen konstitution och kunde därför även ändras genom rikslag.

En översikt över de fall, då en vidsträckt självstyrelse och i samband därmed en mer eller mindre vidsträckt särskild lagstiftningsmakt, som de lokalt-nationella organen utöva eller i vilken de åtminstone på ett rättsligt bestämt sätt deltaga, beviljats något samfund, vilket saknar statlig natur, utvisar, att bland dem med avseende å graden av den faktiska självbestämmanderätten och även dess materiellt- och formellrättsliga grunder finnas många olika arter och skiftningar. Huruvida vederbörande samfund

är tryggt mot möjligheten, att dess rättsliga ställning utan eller mot dess vilja undergår ändringar, måhända till och med grundväsentliga sådana, därom föreligger ingen enhetlighet. Det allmännaste fallet är visserligen det, att den stat, till vilken ett sådant autonomt samfund hör, i princip i förhållande till det sistnämnda tillkommer sådan maktbefogenhet, att den av egen makt kan ändra dess rättsliga ställning. En annan sak är, att politiska ändamålsenlighetshänsyn m.fl. omständigheter ibland även kunna verka såsom hinder för sådana ändringar lika kraftigt som garantier av rättslig art. De i England stadgade regeringsgrundsatserna, som i detta avseende äro utan motstycke, hava skapat ett storslaget system, där denna principiella fråga nästan träder i bakgrunden, medan en skicklig praktisk politik gör den betydelselös, så att de "självstyrande" samfunden, övertygade om orubbligheten av sin egen maktutövning, icke ens känna sig vara i behov av de garantier skriven lag skänker.

Men även ett sådant rättsförhållande är naturligtvis möjligt, att ett dylikt samfunds offentliga rättsordning eller åtrinstone några av dess grundstadganden med stöd av uttryckliga bestämmelser icke kunna utan dess egna verksamhetsorgans bifall eller mot deras vilja ändras. Detta kan förverkligas i den form, att vederbörande stats konstitution, såvitt densamma hänförs till det ifrågavarande samfundets ställning, är på sådant sätt bunden, att den icke kan ändras utan det senares medverkan. Anordningen kan även vara sådan, att mellan dem båda trots deras olika grad råder ett fördragsmässigt förhållande, närmast i den form, att på vardera sidan är gällande en i sakligt hänseende överensstämmande lag, som fastställer det ömsesidiga förhållandet och icke kan ändras utan vardera partens bifall.

Ett förhållande av sistnämnd art innebär, att det samfund, vars ställning är avsedd att tryggas, befinner sig på ett mycket högt stadium av autonomi, och sådana anträffas icke ofta. Av praktisk betydelse kan även en sådan anordning bli att ett autonomt samfund är skyddat genom internationella garantier, men denna möjlighet skall här lämnas utan beaktande.

Vid sidan av de utländska självförvaltningssystem, för vilka redogöres uti professor Erichs ovanintagna översikt, har kommittén ansett nödigt uppmärksamma förhållandet mellan det Tyska riket och därtill hörande länder, sådant detta förhållande reglerats genom Tyska rikets nya statsförfattning.

Den nya tyska konstitutionen, som väsentligen ansluter sig till enhetsstatens idé, lämnar likväl rum vid sidan av den allmänna rikslagstiftningen åt en lokal lagstiftning i de skilda delstaterna ("Länder"). De olika lagstiftningsgebitens inbördes förhållande har reglerats sålunda, att en stor del lagstiftningsfrågor förbehållits rikets exklusiva lagstiftningsmakt. Sådana frågor äro: förhållandet till utländska makter; ärenden rörande kolonierna; frågor rörande medborgarrätt i riket, rätt att fritt färdas inom

riket, in- och utvandring samt utleverering av förbrytare; ärenden rörande försvarsväsendet; penningväsendet; tullagstiftningen, handelsområdets enhetlighet och varuutbytets frihet; post-, telegraf- och telefoninrättningarna.

Vidkommande övrig lagstiftning gäller dels, att riket i dess helhet har lagstiftningsbefogenhet å vissa närmare angivna rättsgebit, dock sålunda att, där rikslag å något område icke finnes, de skilda ländernas lagstiftningsbefogenhet även å dylika områden bibehålles intill dess riket anser nödigt utsträcka sin lagstiftning till sådana angelägenheter, dels att riket tillkommer rätt att med avseende å vissa lagstiftningsområden fastställa allmänna principer till ledning för den lokala lagstiftningen.

Av de lagstiftningsområden, till vilka rikslagstiftningen kan utsträckas och å vilka de skilda länderna, på sätt ovan antytts, hava subsidiär lagstiftningsrätt, må här de viktigaste framhållas: allmän civillag ("das burgerliche Recht"); strafflag; lagar rörande rättegångsväsendet; straffverkställigheten, tjänstemännens skyldighet att lämna varandra handräckning; passlagstiftningen och uppsikten över främlingar; lagstiftningen om fattigvård och lösdriwares behandling; lagstiftningen om tryckfrihet, förenings- och församlingsfrihet; befolkningspolitik, barn- och ungdomsskydd; hälsovård; veterinärväsendet och växtsjukdomars motarbetande; lagstiftningen om arbetsrätt, arbetarförsäkring och arbetarskydd; lagstiftningen angående arbetares yrkesrepresentation; expropriation; socialisering av naturrikedomar och produktionsanstalter; ordnande av handeln; mått, mål och vikt, sedelutgivningen, bank- och börsväsendet; försäkringslagstiftningen; sjöfarten; järnvägarna och annan rörelse, som betjänas av kraftmaskiner, såväl å land som på vattnet och i luften; vägars byggande, får så vitt fråga är om trafikleder, nödvändiga för allmän samfärdsel eller landets försvar; teatrar och biografer. Där sådant för vinnande av enhetlighet är nödigt, äger riket lagstiftningsbefogenhet jämväl i frågor, som gälla samhällets allmänna välfärd ("Wohlfartsplege") samt allmän ordning och säkerhet. Desslikes äger riket rätt att stadfästa allmänna normer för lagstiftningen angående exempelvis religionssamfund, skolväsendet, skiftesväsendet, kolonisations- och bostadspolitiken.

I fråga om beskattningsrätten gäller, att riket har lagstiftningsbefogenhet på detta område, såvitt angår skatter, vilka helt och hållet eller delvis disponeras för statsverkets behov. Därest riket tager i anspråk skatter, vilka härintills tillgodokommit de olika länderna, är det rikets skyldighet att taga hänsyn till resp. länders finansiella möjligheter. De enskilda ländernas självbeskattningsrätt kan regleras av riket genom fastställande av allmänna normer, i syfte att förebygga; skadligt inflytande å rikets skattekällor och handelsförhållanden, dubbel beskattning, oskäligen och för

samfärdseln hinderliga avgifter å anlitande av allmänna trafikleder och inrättningar, för varuutbytet mellan rikets olika delar hinderlig beskattning, samt fastställandet av exportpremier.

Efter det kommittén med tillhjälp av tillbudsstående källor sökt i den mån sådant varit möjligt göra sig förtrogen med uppställningen av de lagar, som reglera ovanrelaterade rättsförhållanden, har kommittén funnit, att ingen av dessa lagar till följd av förhållandenas olikartade gestalning är egnad att såsom sådan läggas till grund för ordnandet av Ålands självstyrelse.

FÖRSLAG TILL ORDNANDE AV ÅLANDS SJÄLVSTYRELSE.

Landstinget

I överensstämmelse med kommitténs förslag till ordnande av självstyrelsen i övriga landskap skulle även landskapet Ålands befolkning i ärenden, som höra till dess självstyrelse, företrädas av landstinget (2 §). I fråga om landstingets sammansättning föreslås i detta sammanhang endast ett stadgande därom, att landstingets medlemmar skola väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val med allmän och lika rösträtt (5 §). Närmare föreskrifter om valen samt om landstingets organisation och åligganden bleve beroende av lagar, som skulle stiftas av det första åländska landstinget (5 och 9 §§). Valen till det första landstinget och dess sammansättning komme likväl att regleras genom närmare bestämmingar i lagen angående bringande i verkställighet av lagen om självstyrelse för Åland (V.L.1 och 2 §§).

Lagstiftningen.

I enlighet med den av kommittén omfattade åsikt, att Åland borde beredas en så vidsträckt självstyrelse som med bevarande av rikets enhet är möjlig, har kommittén i denna självstyrelse inrymt jämväl rätt till lokal lagstiftning inom vissa gränser.

Vid övervägandet av frågan, huru denna lagstiftningsrätt borde begränsas, har kommittén till en början sökt för sig klargöra, huru långt en sådan lagstiftningsbefogenhet kunde utsträckas, för den händelse man tänkte sig den anordning, att Ålands lokallagar icke från rikets sida skulle kräva stadfästelse för att träda i kraft. I sådant fall skulle likväl, med beaktande av rikets helhetsintressen, endast ytterst få angelägenheter kunna hänföras till den åländska lagstiftningens område. Kommittén har fördensskull byggt sitt förslag på den förutsättningen, att Ålands lokala lagar skulle erfordra stadfästelse av vederbörande riksmyndighet, och har kommittén ansett lämpligast, att den lokala lagstiftningsrätten för Åland handhaves av Ålands landsting och Republikens President gemensamt.

Ur synpunkten av rikets helhetsintresse vore det likväl oundgängligt att från det åländska landstingets kompetens avskilja vissa lagstiftningsområden, vilka äro av den betydelse, att dithörande lagar böra utan vidare omgång träda i kraft inom hela statsgebitet. Dessa lagstiftningsområden skulle sålunda enbart och ovillkorligen förbehållas rikets lagstiftande organ.

Till denna rikets allmänna lagstiftning skulle främst höra stiftande, ändring, förklaring och upphävande av grundlag. Ett viktigt undantag från denna regel synes dock vara av behovet påkallat.

Kommittén håller nämligen före, att befolkningen i landskapet Åland bör beredas trygghet därutinnan, att den åt landskapet beviljade självstyrelsen icke skall kunna utan denna befolknings samtycke ändras eller inskränkas. Visserligen tyda de exempel på autonoma områden inom utländska statsbildningar, vilka nämnas i professor Erichs framställning, merändels därpå, att riket såsom helhet förbehållits rätt att ändra gränserna för och inbörden av den lokala självstyrelsen. Dessa exempel ådagalägga emellertid å andra sidan att i flere fall, där riket enligt lag har en dylik rätt att ändra omfattningen av den lokala självstyrelsen, denna rätt likväl knappast i praktiken kommit till utövning eller ens varit av nöden, när eventuella tvistigheter kunnat undvikas genom ett klokt och hovsamt tillvägagångssätt från vardera partens sida. Beklagligtvis är förhållandet mellan Åland och det övriga Finland för närvarande icke i den mån önskligt vore prägladt av ömsesidigt förtroende. Då så är och då det enligt kommitténs åsikt är av största vikt att den åländska befolkningen från början bitringas den uppfattning av den åt Åland beviljade självstyrelsen, att syftet är verkligen att bereda tillförlitliga garantier för Ålands landskapliga särställning i framtiden, bör enligt kommitténs åsikt ändring av lagen om Ålands självstyrelse göras beroende av det åländska landstingets bifall och samtycke.

Förutom grundlagsfrågorna böra från Ålands landstings kompetensområde självfallet avskiljas de ärenden av speciell natur, vilkas avgörande, ehuru icke fallande inom den egentliga lagstiftningsområde, likväl enligt Regeringsformen kräver folkrepresentationens samtycke. Dessa angelägenheter äro: frågor rörande rikets område och gränser (Regeringsformens 3 §), frågor om krig och fred (Regeringsformens 33 §) samt frågor om upptagande av statslån (Regeringsformens 64 §).

Den lagstiftningsbefogenhet, vilken förbehålles rikets lagstiftande organ ensamt, borde enligt kommitténs åsikt omfatta vissa till den allmänna lagstiftningen hörande områden, vilka kommittén grupperat på följande sätt:

- 1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas

i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan; den i Regeringsformens 8, 9 och 83 §§ förutsatta lagstiftningen angående förnämligast religionsövning och religionssamfund; yttrande-, församlings- och föreningsrättens utövning; förutsättningsarna för och verkställande av husrannsakan; undantag från brev-, telegraf- och telefonhemligheten; ävensom sådana inskränkningar i finska medborgares allmänna rättigheter, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga;

2) riksvapnet och rikets flagga;

3) rikets förhållande till utländska makter; medborgares i annat land antagande till medborgare i Finland; pass, inflyttning till landet ävensom utlänningars övervakande samt brottslingars utlämnande;

4) rikets försvarsväsende;

5) grunderna för undervisningsväsendet;

6) familje-, arvs- och förmyndarskapsrätt; handels-, växel- och sjö rätt samt annan privaträtt, med undantag av lagar, vilka angå utövningen av särskilda yrken, jordbruket och övriga näringar; varvid likväl till rikets lagstiftning skulle hänföras lagstiftningen om handelsregister likasom även lagstiftningen om skiftesväsendet samt strafflag, lag om rättegångsväsendet och processlag, verkställighet av domar och straff, lösdrivares behandling samt allmän benådning;

7) lagstiftningen angående landets allmänna statistik, allmänna befolkningslängder och emigrationen ävensom den lagstiftning, som berör det allmänna övervakandet av hälsovården samt bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar;

8) statens myndigheters och allmänna inrättningars organisation och verksamhet, ordningen för anställandetsamt kompetensvillkoren för befordran till statstjänster ävensom statstjänstemännens rättigheter och skyldigheter;

9) sjöfarten, lots- och fyrväsendet; lufttrafiken; tullar och tullväsendet; tull- och handelsområdets enhetlighet samt varuutbytets frihet; penningväsendet samt sedelutgivningsrätten; mått, mål och vikt; post-, telegraf- och telefonväsendet; samt vården om statsverkets egendom, ävensom

10) områden, som härtills icke av lagstiftningen förutsatts (20 §).

Stiftande av kyrkolag komme självfallet att fortfarande äga rum i här för stadgad ordning.

All övrig lagstiftning skulle hänföras till Ålands landstings kompetens, antingen i så måtto att ny lag, som i riket trätt i kraft, icke skulle tillämpas inom landskapet Åland, innan den blivit av landtinget antagen, eller ock sålunda att landtinget vore behörigt att i dessa ärenden antaga lagar, avsedda för landskapet Åland, vilka lagar likväl för att träda i kraft erfordrade Presidentens stadfästelse (11 och 13 §§). Enär kommittén funnit,

att omsorgen om rikets enhet uti nu ifrågavarande angelägenheter icke kräver enahanda lagbestämmelser på Åland som i övriga delar av landet, har avgöranderätten med avseende å dessa ärenden utan någon betänklighet ansetts kunna överlämnas åt landstinget; genom sin absoluta vetorätt är Presidenten i tillfälle att vaka däröver, att de av landstinget antagna lagarna ej innehålla något för rikets allmänna intressen skadligt. Prövningen härutinnan komme sålunda att ske in casu, varigenom undvekes att på Åland skulle uppstå för rikets allmänna intressen skadliga förhållanden; något, som kunde bliva en följd av att vissa ärenden en gång för alla överlämnades till landstingets uteslutande avgörande. Av samma orsak bleve den administrativa lagstiftning, som enligt Regeringsformens 28 § ankomme å Presidenten eller statsrådet, för såvitt den icke inrymmes i rikets exklusiva lagstiftningsbefogenhet eller föranleds av hithörande ärenden eller ock hänföres till den förvaltning, som förbehållits rikets myndigheter, att ägarum under landstingets medverkan sålunda, att detta bereds tillfälle att i dylika fall avgiva yttrande i ärendet (12 §).

Nedanuppräknade, till den allmänna lagstiftningen hörande områden skulle sålunda överföras till landskapslagstiftningens gebit:

kommunallagstiftningen, lagstiftningen angående allmän ordning och säkerhet, brand- och byggnadsväsende samt fattig- och hälsovård, i sistnämnda avseende för såvitt densamma icke angår den allmänna uppsikten över hälsovården ävensom motarbetandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar; skollagstiftningen inom de gränser rikets allmänna lagstiftning angående grunderna för undervisningsväsendet utstakar; lagstiftningen angående vägbyggnad och skjutshållning; expropriation; jordlegolagstiftningen; lagstiftningen angående flottning, dikning, nyttjande av sjöar och vattendrag, invallning, användandet av vatten för hushållnings- och jordbruksändamål; lagstiftningen angående jordbruk och boskapsskötsel, skogslagstiftningen, lagbestämmelser angående jakt och fiske samt näringslagstiftningen m.m.

Då någon speciallagstiftning för Åland härintills icke förefunnits och nu på en gång en betydande grupp av lagstiftningsfrågor skulle överföras till landskapslagstiftningens område, samt då det för Ålands landsting skulle möta svårigheter att omedelbart vid det första sammanträdet fatta beslut om samtliga på detta område erforderliga lagar, blir det enligt kommitténs åsikt nödvändigt att vidtaga sådan anordning, att rikets nuvarande lagar och författningar fortfarande komme att äga gällande kraft inom landskapet Åland, även för såvitt angår de lagstiftningsområden, vilka skulle hänföras till Ålands landstings kompetens, intill dess möjlighet beretts att i den ordning, som för landskapslagstiftningen stadgas, vidtaga tilläventyrs nödiga lagstiftningsåtgärder (10 § 1 mom.).

Förvaltning.

Landskapsförvaltningen komme att handhavas av en av landstinget tillsatt landskapsnämnd. Såsom dess ordförande skulle fungera ett lantråd, som bland tre av landstinget på förslag uppförda personer utnämnes av Republikens President (3 §). Närmare bestämmelser angående landskapsnämndens sammansättning samt om dess och lantrådets åligganden inom de i lagen om självstyrelse för Åland stadgade gränserna, ävensom angående medlemmarnas i landskapsnämnden kompetensvillkor utfärdas genom lokal lagstiftning (17 §).

Såsom riksregeringens representant på Åland har kommittén tänkt sig en särskild ämbetsman, som närmast skulle motsvara landshövdingarna i övriga län och som, med avseende därå, att hans ämbetsåligganden i många stycken skilde sig från landshövdingarnas, skulle kallas ståthållare, en benämning, som icke är okänd i Ålands historia. Ståthållaren skulle utnämnas av Presidenten, och skulle han jämte rikets centrala ämbetsverk handhava även de till rikets allmänna förvaltning hörande åliggandena i landskapet Åland (4 §).

Å statens myndigheter skulle enligt kommitténs förslag ankomma förvaltningen av sådana angelägenheter, som enligt ovan relaterade förteckning skulle förbehållas rikets exklusiva lagstiftningsmakt. Uti lagförslaget har kommittén av praktiska skäl särskilt uppräknat vissa viktiga förvaltningsområden, hörande till denna grupp, nämligen:

förvaltningen av utrikesärendena; justitieförvaltningen; militärförvaltningen; finansförvaltningen, för såvitt densamma berör statens inkomster från landskapet Åland; förvaltningen av hälsovårdsärenden, såframt denna gäller det allmänna övervakandet av hälsoården samt bekämpandet av epidemier och andra smittosamma sjukdomar, där sistnämnda uppgift ej enligt lag och författningar ankommer å kommunerna; ävensom förvaltningen av kommunikationerna med avseende å transitotrafiken och samtrafiken mellan landskapet Åland och fastlandet.

Förvaltningen av övriga ressorter skulle handhavas av lantrådet eller landskapsnämnden, därest förvaltningsuppgifterna icke vore av den art, att de enligt lag eller författningar ankomme å Presidenten eller statsrådet (18 §). Till de lokala förvaltningsuppgifterna skulle sålunda hänföras bl.a. ärenden angående kommunalförvaltning, allmän ordning och säkerhet, hälso- och sjukvård med ovan antydd begränsning, pantlånerörelse, skolväsende inom tidigare antydda gränser, skyddsuppfostran, upplysningsverksamhet, jordbruket och övriga näringar, såsom fiske och jakt, kolonisationsväsende, skogshushållning, läroanstalter för jordbruks- och boskapskötsel, skogvaktarskolor, uttorkning av sankta marker och härför erforderliga sjöfällningar, landskapet tillhöriga jordlägenheter, skogar och fisken, kanaler, hamnar och trafikleder, för såvitt desamma icke betjäna transitotrafiken eller samfärdseln mellan landskapet och fastlandet, allmänna vägar, broar och

färjor samt gästgiveri- och skjutshållningen, i landskapet tilläventyrs anlagda järn- eller spårvägar för den allmänna trafiken, landskapets handel och industri, för såvitt icke förvaltningsuppgifterna äro av den art att de härflyta ur rikets allmänna lagstiftning, försäkringsväsendet inom landskapet, handels-, industri- och navigationsskolor, arbetarskydd, arbetsförmedling och arbetslöshet, arbetarbefolkningens bostadsfrågor, arbetsvinter, fattigvård samt befrämjande av nykterheten. En konsekvens av bestämmelsen därom, att förvaltningen i dylika ärenden skulle övertagas av lantrådet eller landskapsnämnden, därest densamma icke enligt lag och författningar ålåge Presidenten eller statsrådet, är att förenämnda lokalmyndigheters förvaltningsuppgifter uti nu ifrågavarande angelägenheter komme att motsvara de centrala myndigheternas och länestyrelsens åligganden. Enär emellertid de vid nu ifrågavarande förvaltningsgrenar, skolväsendet inbegripet, anställda funktionärerna komme att underlyda landskapsstyrelsen, skulle rätten att utnämna desamma överföras å landskapsstyrelsen även i sådana fall, då utnämningrätten enligt nu gällande bestämmingar ankommer å statsrådet (30 §). Även erbjuder sig självfallet möjlighet att genom landskapslagar eller författningar till landskapsstyrelsen överföra andra, å statsrådet för närvarande ankommande förvaltningsuppgifter inom nu ifrågavarande ressorter.

I vad mån landskapsstyrelsens åligganden skulle ankomma å landskapsnämnden i dess helhet eller å lantrådet, skulle bestämmas genom landskapslag (17 §). Det ligger i sakens natur att förvaltningen skulle handhavas i enlighet med lagar och författningar samt sålunda nu gällande lagstiftning lända till efterrättelse, intill dess genom ny lag eller författning annorledes bestämmes. Å ståthållaren ankomme att vaka häröver och ålåge det honom, där lantrådet eller ledamot i landskapsnämnden vid utövningen av sitt ämbete förfar i strid med gällande lagar eller författningar eller underlåter vad honom i tjänsten åligger, att anmäla brottet till åtal (36 §).

Enär det till en början skulle bereda svårigheter för landskapet Åland att fullgöra samtliga till detsamma sålunda överförda förvaltningsuppgifter, har kommittén föreslagit att i verkställighetslagen intages en bestämmelse av innehåll, att intill dess landskapsförvaltningen underlydande tjänster och befattningar blivit inrättade, motsvarande åliggande handhavas av statens myndigheter (V.L. 4 §). Jämväl upptager förslaget en bestämmelse därom, att till landskapsstyrelsen hörande uppgifter kunna genom förordning med landskapsnämndens begivande överföras på rikets allmänna förvaltning och tvärtom (19 §).

Lagskipning.

Domsrätten i rättegångsmål och -ärenden skulle jämväl framtid utövas av rikets domstolar, vilket stode i överensstämmelse med förslaget, att

det viktigaste av den allmänna lagstiftningen och särskilt lagarna angående rättegångsverket och processen fortfarande skulle förbehållas rikets lagstiftningsområde (20 §). - Den administrativa lagskipningen kunde däremot enligt kommitténs uppfattning lämpligen överlämnas åt landskapsnämnden, och de av kommittén projekterade förvaltningsdomstolarna av lägre instans skulle sålunda, om desamma komme till stånd i övriga delar av landet, icke behöva utsträcka sin verksamhet till landskapet Åland. Såsom högsta instans i administrativa besvärssärenden borde likväl högsta förvaltningsdomstolen fungera (21 §).

Landskapets hushållning.

Uppgörandet av förslag till föreskrifter angående landskapets hushållning har berett kommittén icke ringa svårigheter, då praktisk erfarenhet angående de högre självstyrelsesamfundens ekonomi ännu icke föreligger.

I fråga om skatterna hade inom kommittén till en början kommit under övervägande en sådan anordning, att de indirekta skatterna skulle fastställas av riket och tillfalla statskassan, varemot landskapet självt skulle fått besluta om alla direkta skatter, vilkas avkastning därigenom kommit landskapet tillgodo. En dylik anordning skulle hava medfört vissa fördelar; sålunda hade hithörande stadganden kunnat erhålla en jämförelsevis enkel gestaltning och möjlighet beretts att låta landskapets utgifter helt och hållet bestridas med landskapets egna inkomster. Detta uppslag har kommittén emellertid sett sig nödsakad att frångå, dels emedan det visat sig omöjligt att på förhand uppskatta inbördes proportionen mellan rikets och landskapets förvaltningsutgifter samt storleken av de till utgifterna bestridande erforderliga skatterna, dels emedan befaras måste att sagda anordning skulle medfört alltför stora ojämnheter mellan skattebördan i rikets olika delar, vilket åter lätt kunnat föranleda en mindre önskvärd befolkningsförskjutning inom riket.

Kommittén har fördenskull omfattat den ståndpunkten, att såsom allmän regel, likväl med vissa avvikelser, fastslås att allmänna skatter och avgifter, som i riket uppbäras, borde utgå jämväl i landskapet Åland. Landskapets självbeskattningsrätt skulle ordnas dels sålunda att landstinget, på sätt jämväl förutsättes uti kommitténs principbestänkande angående självstyrelseområden av högre ordning, skulle äga rätt att för landskapets behov anordna en till den allmänna inkomstbeskattningen ansluten, på enahanda grunder baserad och i samband med sagda beskattning debiterad och uppburen tilläggsskatt för landskapet. Enär därjämte den åt Åland beviljade vidsträcktare självstyrelsen innebure, att landskapet Åland skulle övertaga sådana förvaltningsressorter, för vilka utgifterna i övriga landskap bestridas genom rikets försorg, borde sagda landskap meddelas befogenhet att

besluta angående mantalspenningar, närings- och nöjesskatter. Vidare skulle landskapet äga befogenhet att pålägga tillfällig extra beskattning samt bestämma de avgifter, vilka skola erläggas för landskapsmyndigheternas tjänsteförrättningar och expeditioner, likasom för anlitan- de av landskapets inrättningar.

Enligt principerna för självbesaktningsrätten skulle beslut om dylika skatter för att träda i kraft icke erfordra de allmänna riksorganens stadfästelse. Emedan likväl möjlighet borde beredas att förhindra uppenbara missbruk, har kommittén velat föreslå, att ståthållaren skall förbjuda verkställighet av beslut, som rör beskattning, om han finner att beslutet 1) är skadligt för rikets handelsförhållanden eller inverkar på varuutbytet mellan in- och utlandet, 2) inverkar skadligt på varuutbytet mellan landskapet och fastlandet, 3) innefattar oskäligen eller för trafiken skadliga avgifter å anlitan- de av allmänna vägar, farleder eller inrättningar, eller 4) innebär dubbel beskattning, eller att beskattningen uppenbarligen förfördelar enskilda skattdragande eller samhällsklasser. - Därest ståthållaren i något av dessa fall förbjudit beslutets verkställande, skulle beslutet underställas Presidentens prövning (24 §).

Om upptagande av lån för landskapets gemensamma gagn eller för dess särskilda behov finge landstinget enligt kommitténs förslag besluta, dock med den inskränkning att för upptagande av obligationslån eller lån i utlandet skulle erfordras Presidentens samtycke (26 §).

Vad sedan angår bestridande av de av landskapets förvaltning föranleda utgifterna, anser kommittén det naturligt, att kostnaderna för den förvaltning, som enligt vad ovan anförts skulle förbliva hos statens myndigheter, likasom ock de utgifter, vilka härflyta av den å sagda myndigheter ankommande rättsvården, bestridas ur statens medel. För övriga av landskapets behov föranledda utgifter finge landskapet självt ansvara (27 §).

Den av kommittén ovan framhållna omständigheten, att storleken av de med landskapsförvaltningen förenade utgifterna icke låter sig på förhand uppskatta, lika litet som omfattningen av den av dessa utgifter betingade skattetungan, har föranlett kommittén att söka utvägar för utjämnande av eventuellt uppkommande olikformighet i beskattningen vid jämförelse med andra delar av landet, I sådant syfte har kommittén beslutit föreslå ett stadgande av sådant innehåll, att därest det framginge att beskattningen i landskapet Åland för landskapsförvaltningens ordinarie behov vore i förhållande till de förmåner landskapet åtnjuter proportionsvis högre än beskattningen i medeltal för motsvarande ändamål annorstädes i riket, bidrag skulle ur statsmedel utgivas åt landskapet. Mot en sådan anordning kunde visserligen erinras, att den kunde leda därhän, att landskapet skulle erhålla bidrag jämväl i sådana fall, då landskapets inbyggare åtnöte större

förmåner än de, som åtnjutas av invånare i övriga landskap i motsvarande avseenden. Tilldelandet av bidrag borde fördenskull göras beroende av en jämförande uppskattning, klargörande anslagsbeloppet för olika ändamål per invånare å Åland och, i medeltal, uti andra delar av riket. Enär det likväl vore förenat med stora svårigheter att avgöra, i vad mån vissa allmänna statsutgifter borde fördelas å de olika landskapens inbyggare, har kommittén ansett sig böra åtnöjas med ovan relaterade formulering och har med ordalydelsen "i förhållande till av landskapet åtnjutna förmåner" avsetts att fastslå, att vid avgörande av frågor om beviljande av bidrag borde vid den jämförande uppskattningen tagas hänsyn förutom till skattebördans storlek jämväl till de förmåner inbyggarna i resp. landskap få åtnjuta (28 § 1 mom.).

Då lagförslaget synes böra upptaga endast vissa allmänna normer för nu ifrågavarande utjämning av skattetungan, torde det bliva oundvikligt att skapa ett organ med uppgift att fastställa bidragets storlek i överensstämmelse med dessa allmänna normer. Kommittén har fördenskull föreslagit, att detta uppdrag skulle anförtros åt en delegation, till vilken statsrådet skulle utse två medlemmar och landstinget likaledes tvenne medlemmar och vars ordförande vore ståthållaren. Bidragets belopp skulle fastställas för en tid av tre budgetår i sänder. Med avseende därå, att vid yppad meningskiljaktighet frågans avgörande i flertalet fall skulle bero på ståthållarens votum, vilket förhållande vore egnat att i väsentlig mån försvåra hans ställning, har kommittén velat föreslå, att delegationens beslut borde stadfästas av Presidenten, varigenom såväl statens och landskapets intressen bleve opartiskt iakttagna. Härigenom bleve ståthållaren såsom delegationens ordförande icke särskilt bunden av att bevaka rikets intressen och erhöile större frihet att fungera såsom medlare samt att verka för utjämning av stridiga intressen (28 § 2 och 4 mom.).

Vad ovan anförts gäller landskapets ordinarie årsutgifter. Därest landstinget ansåge bidrag erforderligt till täckande av extraordinarie utgifter, borde framställning härom göras och beslut i saken fattas av den ovan omtalade delegationen. Jämväl sådant beslut borde för att bliva gällande stadfästas av Presidenten (28 § 3 mom.).

Deltagandet i fäderneslandets försvar.

Av stor principiell betydelse är spørsmålet om Ålands befolknings deltagande i fosterlandets försvar. Med stöd av den kännedom om åländska förhållanden, som inom kommittén förefunnits, har det framhållits, hurusom hos den åländska befolkningen redan under långa tider som ett tydligt framträdande karaktärsdrag kunnat iakttagas motvilja mot fullgörandet av militärtjänst. Det har därvid erinrats om, att inbyggarna i några kommuner på Åland ända från 1600-talet under långa tider åtnjutit dels frihet från,

dels lättnader i utgörandet av militärtungan, emot särskilda skyldigheter i postföringen. Ytterligare har påpekats, att i all synnerhet fruktan för värnplikts fullgörande utom landskapet och vid truppavdelning med främmande kommandospråk under den senaste tiden stegrat sagda motvilja. Vid sådant förhållande har inom kommittén framställts förslag, att landskapets inbyggare antingen helt och hållet borde befrias från värnplikten eller att vapentjänst skulle ersättas med någon annan tjänstgöringsskyldighet, eller ock att saken skulle anordnas sålunda, att ålänningarna finge fullgöra sin värnplikt inom landskapet, vid truppförband med svenskt undervisnings- och kommandospråk eller eventuellt å krigsfartyg, likaledes med svenskt undervisnings- och kommandospråk.

Vid prövningen av denna fråga har till en början framgått att, ehuru spørsmålets principiella bärvidd är uppenbar, frågans praktiska betydelse ur synpunkten av rikets försvar dock icke spelar någon väsentlig roll, ity att antalet värnpliktiga ynglingar på Åland vid ett uppbåd uppgår endast till omkring 120-180 man. Vid frågans behandling inom kommittén har en militär expert blivit hörd och har av hans utlåtande framgått bl.a.: att svenska språket redan nu är undervisningsspråk inom de av svenskspråkiga rekryter sammansatta truppförbanden; att förläggandet av åländska värnpliktiga under fredstid till Åland ej skulle medföra oöverbärliga svårigheter, om det ock skulle föranleda en del organisationsåtgärder och härav betingade kostnader; dock kunde garantier icke givas för att icke Ålands värnpliktiga under krigstid komme att föras utom det egna landskapets gränser; att tvenne olika kommandospråk inom armén ur militär synpunkt icke borde godkännas; samt att det visserligen icke vore otänkbart att olika kommandospråk skulle begagnas å olika enheter av krigsflottan, men att även i sådant fall kommandospråket vid rekrytundervisningen och vinterövningarna borde vara finska, varjämte, ifall dessa övningar borde försiggå på Åland, flottan måste fördelas å tvenne vinterhamnar, vilket med avseende å dess ringa storlek näppeligen låte sig genomföra.

Då inom kommittén meningsolikhet yppat sig ifråga om att för ålänningarnas räkning medgiva undantag från Regeringsformens föreskrifter om arméns kommandospråk och då det synes onödigt att för en relativt liten truppkontingent skrida till särskilda undantagsåtgärder med avseende å den militära organisationen, har kommittén slutligen föranletts att söka frågans lösning i utvägen, att Ålands inbyggare bleve befriade från krigstjänst i egentlig mening. Emot en sådan anordning kunde visserligen invändas, att det förefaller betänkligt att försätta en del av rikets inbyggare i en undantagsställning med avseende å skyldigheten att deltaga i färdernes landets försvar. En dylik särställning för Ålands inbyggare kan dock enligt kommitténs åsikt på ett tillfredsställande sätt förklaras genom tidigare

omförmälda historiska förhållanden samt genom landskapets avskilda geografiska läge, vilket även betingat, att landskapet tilldragit sig en särskild uppmärksamhet ur mellanfolklig synpunkt. Efter det kommittén av experter på lots- och fyrväsendets förvaltningsområde inhämtat, att en anordning mycket väl läte sig genomföra, varigenom ålänningarna förklarades skyldiga att biträda vid rikets försvar sålunda, att de i stället för fullgörande av värnplikt gjorde motsvarande tjänst vid lots- och fyrinrättningen samt att de åländska värnpliktige därvid avsändes såsom manskap å lotsverkets fartyg och till sjömättningsarbeten, har kommittén ansett sig böra framlägga ett förslag i sådant syfte. En dylik anordning, som av de anlitade experterna jämväl förklarats vara till nytta för lots- och fyrinrättningen, har så mycket hellre kunnat förordas, som besättningen å ifrågavarande fartyg härintills till större delen utgjorts av svensktalande manskap, som kommenderats på svenska språket. Kommittén har ansett att värnpliktig, som fullgjort sin tjänstgöringsskyldighet vid lots- och fyrinrättningen, borde skyldigkännas att vid krigsutbrott efter behov ånyo inträda i dylik tjänst. Närmare föreskrifter om denna tjänstgöring, vilken självfallet under fredstid ej vore underkastad krigslagarna, borde meddelas genom lag, stiftad i rikets allmänna lagstiftningsordning, dock sålunda, att Ålands landsting beredes tillfälle att i saken avgiva yttrande (29 § och V.L. 6 §).

Till förebyggande av missbruk, och särskilt för att hindra överflyttning till Åland i syfte att undandra sig värnplikt, har kommittén ansett det oundgängligt att genom ett stadgande fastslå, att nu ifrågavarande förmån icke utsträcker till dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till landskapet från annan ort i landet, där de varit varit värnpliktiga. Å andra sidan har det syntts naturligt att inbyggare i landskapet Åland, som komme i åtnjutande av ovannämnda förmån, likväl borde förbehållas rätt att, där han sådant åstundar, fullgöra sin värnplikt vid rikets krigsmakt (29 §).

Ämbetsspråket.

Ett spørsmål, som även det av ålänningarna tillagts en mycket stor betydelse, är frågan om ämbetsspråket i landskapet. Kommittén föreslår i detta avseende, i konformitet med principerna i Regeringsformen, att statsmyndigheternas ämbetsspråk i landskapet Åland borde vara svenska, dock så att envar ägde rätt att i egen sak, som av sådan myndighet handlägges, använda finska eller svenska språket samt på det språk han använt utgå expedition antingen i original eller i officiell översättning. Enahanda bestämmelser skulle även gälla beträffande landskapsnämnden, detta bl.a. av orsak att nämnden komme att fungera som förvaltningsdomstol i lägre instans. I fråga om landskapets övriga myndigheter samt om själva landstinget skulle lagen icke upptaga några speciella språkstadganden, utan finge den-

na angelägenhet ordnas genom landskapslag (31 §).

Beträffande skriftväxlingsspråket mellan landskapsstyrelsen underlydande myndigheter och statsmyndigheterna i landskapet Åland samt rikets regering och centrala myndigheter föreslår kommittén, att detta språk skall vara svenska. Det är självfallet, att denna bestämning, för det fall att någon statsmyndighets ämbetsområde förutom Åland även innefattar finskspråkiga eller tvåspråkiga bosättningsområden, åsyftar enbart skriftväxlingsspråket i ärenden, som angå landskapet Åland (32 §).

Med avseende å kompetensvillkor till befattningar i statens tjänst uti landskapet Åland borde enligt kommitténs åsikt uppställas det särskilda krav, att den anställda skulle äga styrkt och känd förmåga att använda svenska språket såväl i tal som skrift (33 §).

Detaljmotivering.

Efter det kommittén här ovan i allmänna drag redogjort för det förslag till självstyrelse för Åland, som av kommittén utarbetats, samt i samband härmed motiverat särskilda huvudpunkter i förslaget, har kommittén i det följande velat giva en kompletterande belysning av vissa detaljer i det samma.

6. 7 och 8 §§.

Ehuru kommittén i allmänhet ställt sig på den ståndpunkt, att landstinget självt genom landskapslag finge giva närmare föreskrifter angående tings organisation och åligganden, har kommittén utöver de stadganden beträffande själva valsättet, vilka redan i den allmänna motiveringen omnämnts, ännu i lagförslaget inrymt vissa detaljföreskrifter angående landstingets sammanträdande samt särskilda i samband härmed stående omständigheter. Enligt dessa stadganden skulle landstinget årligen sammankomma till lagtima möte. Närmare föreskrifter härom hava icke lämnats, men förutsättes det, att i landskapslag skulle intagas stadganden angående dagen för landstingets öppnande samt angående mötestidens längd. Ståthållaren skulle enligt kommittéförslaget tillerkännas rätt att sammankalla landstinget till urtima möte samt att, med Presidentens begivande, upplösa landstinget och förordna om verkställande av nya val. Sistnämnda bestämning torde icke ens från ålänningarnas sida möta några betänkligheter, ity att upplösningsrätten är egnad bringa den allmänna meningen bland valmännen till uttryck. Enligt kommitténs förslag skulle landstingetsmöten öppnas och förklaras avslutade av ståthållaren eller annan person, som av Presidenten därtill förordnas. På samma sätt skulle till landstinget överlämnas Presidentens framställningar och meddelanden. De landstingets beslut, vilka kräva Presidentens stadfästelse insändas till statsrådet av ståthållaren.

12 och 15 §§.

Till belysande av de bestämmelser, vilka inrymmas i lagförslagets 12 §

och vilka angå utfärdande av administrativa förordningar i ärenden, som icke avskilts från rikets exklusiva lagstiftningsområde, eller i ärenden, vilka föranledas av dem, eller som annars förbliva under rikets allmänna förvaltning, torde böra framhållas, att landstingets beslut i dylika angelägenheter icke skulle erfordras, vilket står i konformitet därmed, att utfärdandet av administrativa förordningar för riket ej heller kräver riksdagens samtycke. Däremot synes det ur synpunkten av den åländska självförvaltningens intressen vara på sin plats, att landskapsnämnden beredes tillfälle att, förrän dylika författningar utfärdas, om desamma avgiva yttrande. Jämväl borde landskapsnämnden äga befogenhet att göra framställningar om utfärdande av administrativa förordningar för landskapet Åland.

13 §.

Såsom tidigare redan framhållits, föreslår kommittén, att landskapet Ålands lokala lagstiftning skulle anförtros åt landstinget och Republikens President gemensamt, sålunda att varje av landstinget antagen lag skulle för att träda i kraft erfordra Presidentens fastställelse. De viktigaste bestämmelserna härom ingå i lagförslagets 13 §, vari stadgas, att Presidenten äger stadfästa landskapslag i den lydelse, vari den av landstinget antagits, eller ock förkasta densamma. Därest Presidenten icke inom tre månader efter det en av landstinget antagen lag blivit i avseende å stadfästelse till honom överlämnad, stadfäst lagen, skulle det anses såsom hade stadfästelse vägrats. Sistberörda föreskrift motsvarar i allt stadgandet i 19 § 3 mom. av Regeringsformen.

14 §.

Enär förutsättas måste, att Ålands landsting funne anledning förekomma att få till stånd någon landskapet enbart rörande lag i sådant ärende, som enligt kommittéförslaget förbehållits rikets lagstiftning, synes landstinget för sådant fall böra tillerkännas rätt att antaga petition eller motion rörande för landskapet gällande lag att genom regeringens försorg riksdagen föreläggas.

16 §.

Av Presidentens författningsenliga ställning följer, att stadgandet i 34 § Regeringsformen därom, att beslut av Presidenten fattas i statsrådet, ävensom övriga föreskrifter i samma paragraf bleve gällande även beträffande handläggningen av Åland rörande angelägenheter.

17 §.

Enär kommittén i sitt lagförslag funnit möjligt överlämna åt landskapslagstiftningen att reglera landskapsnämndens sammansättning liksom ock de för lantrådet och landskapsnämndens medlemmar gällande kompetensvillkor, och då enligt förslaget landskapsnämnden åter ägde bestämma inom inrättandet av landskapsstyrelsen underlydande tjänster och befattningar samt ut-

nämna tjänstemän till desamma, har inom kommittén fråga väckts, huruvida icke vissa allmänna kompetensvillkor för landskapets tjänstemän borde i lagförslaget upptagas. Enligt kommitténs åsikt borde det likväl utan alla föreskrifter vara alldeles klart, att såväl lantrådet som landskapsnämndens medlemmar likasom ock landskapets övriga ordinarie tjänstemän måste vara finska medborgare samt även i övrigt uppfylla de allmänna kompetensvillkoren för tjänstemän. Vidare har inom kommittén erinrats, att då till landskapsnämnden skulle överföras större delen av länestyrelsens åligganden, varutom nämnden delvis finge ett ännu vidsträcktare arbetsområde, en bestämmelse vore nödvändig därom, att de för länestyrelsernas tjänstemän för närvarande gällande kompetensvillkoren borde stipuleras åtminstone för vissa av nämndens ledamöter, alldestund i motsatt fall den allmänna rätts-säkerheten kunde äventyras. Ehuru kommittén finner en sådan anordning o-undgängligen nödvändig, har kommittén likväl icke ansett nödigt att i lagförslaget upptaga en uttrycklig föreskrift i ämnet, utan borde ifrågavarande angelägenhet lämpligast ordnas genom landskapslag.

Kommittén har ansett önskligt att landskapets tjänstemän efter möjlighet förskaffas delaktighet i resp. enke- och pupillkassor för statens tjänstemän. Beredande av pensionsförmåner åt dessa tjänstemän vore däremot en landskapets egen angelägenhet.

25 §.

I konsekvens med det förslag, som av kommittén framlagts beträffande ordnandet av landskapets hushållning, och med beaktande därav, att statens jordegendom inom landskapet Åland uppenbarligen bleve förvaltat på ett mera inbringande och ändamålsenligt sätt, därest sagda egendom ställdes under de lokala självstyrelseorganens omedelbara uppsikt och förvaltning, har kommittén velat föreslå, att nyttjanderätten till dylik statsegendom skulle övergå till landskapet, dock icke beträffande sådan egendom, som förbleve anslagen till boställen åt statens tjänstemän, och ej heller till den del egendomen nu eller framtiden kommer till användning för lots- och fyrinrättnings, tullverkets eller kommunikationernas behov. Ifrågavarande jordegendom är med ledning av uppgifter från kolonisationsstyrelsen förtecknad uti en betänkandet åtföljande bilaga. En betänkandet jämväl närsluten förteckning över lägenheter, som för närvarande disponeras såsom boställen åt tjänstemän, är uppgjord med ledning av statsinventariet för år 1907.

Kommittén har särskilt velat erinra därom, att ovanangivna stadganden självfallet icke inverka på de ruvarande arrendatorernas rätt och skyldighet. En bestämmelse i sådant syfte ingår i verkställighetslagen (V.L. 7 §).

34-35 §§.

De i lagförslaget intagna föreskrifterna om besvär och åtal för brott i

tjänsten torde icke erfordra någon närmare motivering. Såväl ståthållarens som landskapsnämndens beslut och övriga ämbetsåtgärder kunna enligt förslaget i besvärsväg dragas till högre instans i samma ordning som i motsvarande fall tillämpas med avseende å landshövdingens beslut enligt de i rikets allmänna lagstiftning fastställda normer. Högsta instans bleve således vid sidan av högsta förvaltningsdomstolen i vissa fall även hovrätt och högsta domstolen. För brott i tjänsten skulle ståthållaren, lantrådet och ledamot av landskapsnämnden åtalas inför Åbo hovrätt.

37 §.

Då det icke är uteslutet, att meningsskiljaktighet kunde uppkomma angående ståthållarens, landstingets eller landskapsnämndens befogenheter enligt den föreslagna lagen, har för sådant fall intagits en föreskrift därom, att dylika kompetenskonflikter borde avgöras av högsta domstolen, som enligt kommitténs åsikt är mest egnad att trygga en opartisk prövning av frågan.

39 §.

Kommittén har ansett en naturlig konsekvens av rikets enhet vara, att inbyggarnas i landskapet Åland rätt att taga del i val till riksdagen icke genom beviljande av självstyrelse åt landskapet skulle undergå någon ändring.

40 §.

Till undvikande av sådan eventuell tolkning, att lagförslaget tilläventyrs skulle verka ändring i de fri- och rättigheter, som Mariehamns stad åtnjuter, har i förslaget upptagits en särskild föreskrift härutinnan.

BILAGOR.

T i l l S t a t s r å d e t.

Från kommittén för uppgörande av förslag
till självstyrelse för länen m.m.

Sedan Statsrådet den 19 sistlidne juli beslutat nedsätta en kommitté för uppgörande av förslag till självstyrelse för länen, förvaltningsdomstolar av lägre instans samt nyreglering av den nuvarande länsindelningen och länsförvaltningen, har Statsrådet genom beslut av den 9 innevarande oktober anmodat kommittén att snarast möjligt uppgöra och till Regeringen överlämna betänkande angående de allmänna principer, vilka borde läggas till grund för den i Regeringsformen förutsatta tillämpningen av medborgerlig självstyrelse å större förvaltningsområden än kommunerna. Till fullgörande av detta uppdrag får kommittén, utan att denna gång på grund av ärendets brådskande beskaffenhet framlägga motivering till sitt förslag, värdsamt hemställa, att till ledning för de förslag, som kommittén enligt erhållet uppdrag äger utarbeta, måtte godkännas nedanstående allmänna grunder:

De högre självstyrelsesamfundet, l a n d s k a p e n, skulle omfatta antingen helt län eller del därav, dock borde landskapen, där ej geografiska förhållanden eller andra omständigheter påkalla avvikelser härutinnan, inrymma en befolkning av minst c:a hundra tusen invånare. Vid fastställande av landskapens gränser böra föreskrifterna i 51 § av Regeringsformen lända till efterrättelse. Till landskapen hänföres samtliga inom området belägna lands- och stadskommuner, dock sålunda, att de städer, vilkas mantals-skrivna befolkning utgör minst tjugotusen personer, icke komme att tillhöra landskapet samt att mindre städer i den mån de uppnå sagda befolkningssiffra skulle utbrytas från landskapet.

Landskapens beslutanderätt skulle utövas av en årligen sammanträdande representation, l a n d s t i n g e t. Antalet representanter för varje landskap fastställles uti lagen i proportion till antalet kommuner inom landskapet och folkmängden. Av representanterna utse landskapets inbyggare en del (förslagsvis 3/4) genom direkta val, och en del (förslagsvis 1/4) utses av landstinget självt. I enahanda ordning väljas suppleanter för varje representant. Valberättigade och valbara äro alla de, vilka i någon till landskapet hörande kommun hava kommunal rösträtt; de personer, som av landstinget utses böra därjämte innehava kunskap och erfarenhet i kommunala värv samt nödig fackinsikt uti de angelägenheter, som av landstinget anläggas.

Landstingets medlemmar utses för tre år i sänder och erhålla resekost-

nadsersättning och dagtraktamente ur landstingets medel.

Landstinget sammanträder på kallelse av landshövding till lagtima möte mellan den 10 och 30 november varje år och mötestiden varar högst tio dagar. Landshövdingen äger sammankalla landstinget även å andra tider till extra session, som likväl ej må vara längre än tre dagar.

Till landstingens handläggning höra följande ärenden, likväl med iakttagande av att landstingen ej må göra intrång på kommunernas rättigheter, nämligen:

- 1) understödande av kommuner vid inrättande av folkskolor, folkhögskolor, samt övriga till folkupplysningen inom landskapet hörande angelägenheter;
- 2) anläggning och underhåll av landskapssjukhus, sinnessjukhus och lung-
sotssanatorier; hälsovård;
- 3) åtgärder, som äro erforderliga till befrämjande av sedlighet, nykterhet och allmän ordning och säkerhet; härifrån likväl undantagen polisvården i inskränktare bemärkelse;
- 4) näringslivets höjande och yrkesskicklighetens befrämjande;
- 5) grundande av produktiva företag eller förvärvande av redan förefintliga sådana för landskapets räkning, där så anses lämpligt;
- 6) understödande av arbetslösa, till arbete oförmögna eller eljest skyddslösa personer, arbetsförmedling, nödhjälpsarbeten, arbetsanstaltar;
- 7) barnskydd och barnavård;
- 8) marknader och torgdagar;
- 9) inrättande av spannmålslånemagasin och fonder för liknande ändamål samt hithörande förvaltning;
- 10) fastställande av fridlysningstider samt andra åtgärder för befrämjande av jakt och fiske samt utrotande av skadedjur;
- 11) ärenden rörande bostadsförhållanden och kolonisationsverksamhet, fastställande av byggnadsordningar på landet, bildande av samhällen med sammanträngd befolkning;
- 12) åtgärder till förebyggande av vådeld och skogseld, befrämjande av brandkårer m.m.;
- 13) vägars byggande och underhåll samt i allmänhet kommunikationsmedlens utveckling, fastställandet av väg- och broavgifter;
- 14) ärenden angående skjutshållning och gästgiverier samt fastställande av hithörande taxor;
- 15) fastställandet av instruktioner för landskapets tjänstemän;
- 16) inköp, försäljning och byte av fast eller lös egendom för landskapets räkning;
- 17) emottagande av donation eller testamente till förmån för landskapet;
- 18) landskapets allmänna byggnader;

19) skötseln av landskapets fasta och lösa egendom;

20) förvaltningen av de under statsmyndigheternas vård för närvarande stående fonder, vilka i vissa län finnas anslagna för bestända behov;

21) fastställandet av utgifts- och inkomststat för landskapet samt beviljande av ansvarsfrihet för förvaltningen av dess egendom;

22) anskaffande av medel för landskapets behov, samt

övriga landskapets allmänna hushållning rörande angelägenheter.

Landstinget kan överlämna beslutanderätten i ärende, som ankommer å dess handläggning, till landskapsnämnden eller lantrådet.

Landstinget skall avgiva yttrande, som av regeringen och dess myndigheter infordras, och äger befogenhet att till regeringen ingå med framställningar i ärenden, hörande till dess kompetensområde.

Skatt för tillgodoseende av landskapets behov, vilken landstinget äger upptaga och till storleken fastställa, utgöres såsom tillägg till den allmänna inkomstbeskattningen och erlägges enligt enahanda grunder samt debiteras och uppbäres i samband därmed. Landstinget äger befogenhet att besluta om extraordinarie skatter och inom landskapet utgående allmänna besvär. Vissa allmänna, statsverket tillkommande skatter böra disponeras för tillgodoseende av landskapets behov.

Landstingets beslut skall underställas Statsrådets granskning och fastställelse, då detsamma angår:

1) till annat län hörande landskaps intresse;

2) försäljning, pantförskrivning eller utbyte av sådan fast egendom eller rättighet, som genom gåva eller testamente tillfallit landskapet och blivit anslagen för visst dess gemensamma nytta avseende ändamål, ävensom fråga om avtal eller överenskommelse, som kan medföra ändring eller inskränkning i den rätt, landskapet till sådan fastighet eller förmån äger, samt

3) upptagande av obligationslån eller lån i utlandet.

Landstingets beslut bör underställas landshövdingens granskning och fastställelse.

1) då detsamma berör annat till samma län hörande landskaps intresse;

2) då beslutet angår extraordinarie skatt eller ock nya eller tillskottsavgifter å den allmänna trafiken, såsom väg-, bro-, hamn- och färjavgifter, skjutsningsavgifter m.m. dylikt.

Där landshövdingen finner, att beslutet icke tillkommit i laga ordning eller att detsamma står i strid med allmän lag eller författning eller ock att landstinget överskridit sin befogenhet, äger han inom 14 dagar förbjuda beslutets verkställighet.

Beslut, som underställts, böra antingen oförändrat stadfästas eller förkastas. Där saken underställes landshövdingens prövning, bör denne fatta beslut i saken inom viss tid (förslagsvis 2 månader) och bör beslutet, där

detsamma är förkastande, motiveras. Fastställer landshövdingen icke beslutet, kan landskapsnämnden underställa saken Statsrådets prövning, och där landshövdingen förbjuder beslutets verkställighet har nämnden rätt att anföra besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Kränker landstingets beslut enskild eller kommuns rätt, kunna besvär häröver anföras hos högsta förvaltningsdomstolen.

Landstinget utser inom sig en l a n d s k a p s n ä m n d med uppgift att bereda å landstinget ankommade ärenden, ombesörja vården av landskapets egendom samt biträda lantrådet vid fullgörandet av hans åligganden. Landskapsnämndens medlemmar uppbära ur landskapets medel resekostnadsersättning och dagtraktamente efter samma grunder som landstingets medlemmar.

Verkställigheten av landstingets beslut ankommer å l a n t r å d e t, för såvitt icke landstinget särskilt uppdragit verkställigheten åt landskapsnämnden. Lantrådet utses av regeringen bland trenne av landstinget å förslag uppförda, i kommunala värv förfarna personer, vilka äga valrätt till landstinget. Lantrådet tillsättes för tre år och varar hans ämbetsuppdrag intill dess nytt lantråd blivit utnämnt. Han är skyldig avlägga föreskriven tjänsteed. Lantrådet uppbär ur landskapets medel visst arvode samt resekostnadsersättning och dagtraktamente.

Lantrådet leder ordet å landstinget och deltar i dess rådplägingar, men äger icke rösträtt. Vid behandlingen av ärenden, som angå lantrådets verksamhet eller landskapets räkenskaper, fungerar en för tillfället vald medlem av landstinget såsom dess ordförande.

Lantrådet är ordförande i landskapsnämnden.

Lantrådet undertecknar expeditioner, som utgå från landstinget och landskapsnämnden. Han talar och svarar för landskapet. Honom åligger att till regeringen och dess myndigheter lämna äskade utlåtanden och upplysningar. Han har rätt att genom landshövdingen till regeringen ingå med framställningar i landskapet rörande angelägenheter.

Lantrådet åligger att till landstingets lagtima möte avlämna en noggrann och detaljerad berättelse över landskapets ställning, verkställigheten av landstingets beslut och sin egen förvaltning.

Å lantrådet ankommer, förutom tidigare omnämnda åligganden, att handha-
va landskapets förvaltning i den omfattning som blivit fastställd. Polis-
vården och de administrativa besvärsmålen tillhöra icke området för hans
ämbetsbefogenhet. Av de uti gällande instruktion för guvernörerna och de
vid länestyrelsen anställda tjänstemän, given den 29 december 1894, omnäm-
da ärenden skulle på lantrådets handläggning ankomma de angelägenheter, som
nämnas i 17 §, delvis i 24 och 25 §§, 26 §, 1, 5, 7, 8, 11-16, 18-23 och
25 styckena av 28 §, ävensom 3, 5, 7 och 8 styckena av 29 §, härtill ytter-
ligare de enligt kommunallagstiftningen på landshövdingen ankommade upp-

drag med undantag av besvärssärenden. Lantrådet ägde likaledes handlägga frågor om beviljande av tillstånd åt vissa bolag och föreningar att förvärva fastighet på landet samt i allmänhet frågor angående landskapets ekonomiska förvaltning och sådana ärenden, som kunna åt lantrådet särskilt anförtrös.

Vid förfall för lantrådet skola hans åligganden handhavas av en suppleant, som utnämnes i samma ordning som lantrådet.

Lantrådet till biträde anställes en lagfaren sekreterare, som tillika fungerar som landstingets och landskapsnämndens sekreterare, ävensom erforderlig kanslipersonal. För skötseln av landskapets penningangelägenheter tillsättes en kamrerare. Dessa funktionärers avlöning bestrides ur landskapets medel. Landstinget utser sekreterare och kamrerare, de övriga antagas av lantrådet.

L a n d s h ö v d i n g e ä m b e t t bibehålles. Landshövdingen är regeringens främste representant i länet och har uppsikten över självstyrelsesamfundens och till desamma hörande funktionärers verksamhet i länet. Landshövdingen eller hans ställföreträdare öppnar och avslutar landstinget och är han berättigad att bivista landstingets sammanträden och delta i dess rådplägningar, dock utan rösträtt. Han är högsta polismyndighet i länet och ankomma å honom i övrigt de göromål, som för närvarande tillhöra landshövdingarna, för såvitt desamma icke överföras å lantrådet eller framdeles hänföras till de centrala ämbetsverken. De administrativa besvärssärendena överföras till skilda förvaltningsdomstolar av lägre instans.

I städer, som icke tillhöra landskapet, utövas landstingets befogenheter av stadsfullmäktige och lantrådets myndighet av magistraten.

Kommittén anhåller slutligen att få framhålla, att den ännu icke velat fastslå sin ståndpunkt i en del detaljfrågor, såsom exempelvis frågan huruvida landstingets medlemmar borde utses genom proportionella val eller sålunda, att från varje till landskapet hörande kommun skulle väljas en eller flere representanter. Även spörsmålet om ordningen för ärendenas behandling vid landstinget har tillsvidare lämnats öppen. Därjämte förbehåller sig kommittén, där sådant vid detaljbehandlingen skulle befinnas nödigt, att få i någon mån avvika från här ovan framlagda grunder.

Spörsmålet om förvaltningsdomstolar av lägre instans samt om ny reglering av den nuvarande länsindelningen och länsförvaltningen har kommittén icke ansett sakenligt i detta sammanhang beröra.

Helsingfors den 17 oktober 1919.

ANTTI TULENHEIMO

K.U. Chydenius
Eric von Rettig
J. Koivisto

Karl Ottelin
K.E. Linna
A. Kilpiäinen
Kaarlo Koskimies.

INRIKESMINISTERIET.

Helsingfors, den 13 november 1919.

N:o 3514.

Till ordföranden i kommittén för omorganisation av förvaltningen. Professorn Antti Tulenheimo.

Sedan den under Herr Professorns ordförandeskap fungerande kommittén för omorganisation av förvaltningen till Statsrådet inlämnat ett av kommittén utarbetat betänkande, innefattande de allmänna principer, vilka borde läggas till grund för den i Regeringsformen förutsatta tillämpningen av medborgerlig självstyrelse å större förvaltningsområden än kommunerna, har Statsrådet, vid denna dag skedd föredragning av ärendet, i huvudsak godkänt det i sagda betänkande framlagda programmet, för såvitt detsamma kunnat i avsaknad av motivering prövas, likväl med nedanstående avvikelser och påminnelser:

Vidkommande val av medlemmar till landstinget har Statsrådet velat till kommitténs prövning överlämna, huruvida icke dessa medlemmar kunde väljas av de till landskapet hörande kommunernas fullmäktige eller annorledes medelst indirekta val, i vilken händelse den föreslagna bestämningen att en del av medlemmarna skulle utses av landstinget, eventuellt kunde såsom överflödigt utmönstras.

I betänkandet har bland angelägenheter, som skulle ankomma å landstinget, uppräknats understödande av arbetslösa, till arbete oförmögna eller eljest skyddslösa personer. Enligt Statsrådets mening åsyftas härmed lämnande av bistånd åt de enskilda kommunerna vid utövandet av dessas understödsverksamhet, utan befogenhet för landstinget att befatta sig med kommunernas fattigförsörjning.

Vidkommande landstingets uppgift med avseende å fastställande av fridlysningstider till befrämjande av jakt och fiske, så alldenstund omsorgen härom kräver beaktande av betydligt allmännare intressen än de, som landstinget kan antagas lägga till grund för dylika frågor avgörande, vore det enligt Statsrådets uppfattning icke skäl att anförtro detta åliggande åt landstinget, utom för såvitt fråga är om förlängning av fridlysningstiden. I varje fall borde landstingets beslut i sådant ärende underställas Statsrådets prövning och fastställelse.

Då av sakens natur följer, att bestämmandet av ettvart till statsgebitet hörande områdes rättsliga natur bör utgöra en centralförvaltningens angelägenhet, torde frågor om förklarande av å landsbygden förefintliga bosättningscentra såsom samhällen med sammanträngd befolkning jämväl framdeles böra av Statsrådet slutligen avgöras; och är härvid att bemärka, att en ny lagstiftning på detta område är under beredning.

Statsrådet finner den föreslagna örföringen av väghållnings- och skjutningsärenden å landstinget mindre önskvärd, såvitt angår landsvägar- na och skjutshållningen. Enär utgifterna för landsvägars byggande och underhåll samt för skjutsinrättningen enligt nu gällande lagstiftning be- stridas ur de allmänna statsmedlen och statsverket sålunda smärigen får mycket viktigare intressen än tillförene att bevaka med avseende å lands- vägs- och skjutningsangelägenheterna, vilka till övervägande del tills- vidare äro av kommunal natur, torde landshövdingarna lämpligen böra bibe- hållas vid den enligt nuvarande lagstiftning uti berörda ärenden dem till- kommande avgöranderätten.

Den föreslagna bestämmelsen, att landstinget skulle äga befogenhet att överlämna avgörandet av till dess kompetens hörande ärenden åt landskaps- nämnden eller lantrådet, har Statsrådet icke oförändrat erkänt, utan har ansett nödigt att i lagen upptagas noggranna föreskrifter om de angelägen- heter, i vilka landstinget vore berörigt att i något undantagsfall över- låta sin avgöranderätt till landskapsnämnden eller lantrådet.

Emedan det befunnits nödigt att ordna statens och kommunernas inbördes förhållande på beskattningsväsendets område och frågan om reform av såväl den statliga som den kommunala lagstiftningen för närvarande är föremål för behandling i Finansministeriet, har Statsrådet funnit sakenligt, att landstingets beskattningsrätt likaledes bleve närmare reglerad och be- gränsad i samband med den nya lagstiftningen. Därjämte har Statsrådet an- sett nödigt, att landstingets beslut om upptagande av extraordinarie skat- ter underställas Statsrådets prövning och stadfästelse.

Att disponera till staten utgående allmänna skatter för tillgodoseende av landskapets behov anser Statsrådet icke lämpligt, utan borde, därest landskapets tillgångar icke förslå till utgifternas betäckande, landskapet tilldelas bidrag i form av direkt statsunderstöd.

I händelse kommittén åsyftar, att frågor om fastställande av städers trafik- och hamntaxor skulle handläggas av landstinget, vars beslut skul- le underställas landshövdingens stadfästelse, har Statsrådet velat såsom sin åsikt uttala, att en dylik förändring av det nuvarande förfaringssät- tet icke är motiverad.

Föreskriften därom, att landshövdingen ägde i vissa fall förbjuda verk- ställigheten av landstingets beslut, torde kompletteras med en föreskrift, att en dylik åtgärd bör vidtagas, därest landshövdingen anser skäl därtill föreligga.

Den i betänkandet upptagna bestämmelsen om besvärsrätt över landstin- gets beslut tarvar enligt Statsrådets mening komplettering därhän, att dy- lik rätt finge utövas jämväl i det fall, att landstingets beslut icke till- kommit i laga ordning, samt då detsamma står i strid med allmän lag eller

författning eller då landstinget eljest överskridit sin befogenhet. För övrigt har Statsrådet ansett lämpligt, att enahanda besvärsrätt, som bestämts med avseende å landstingets beslut, jämväl borde stadgas för sådana fall, att landskapsnämnden eller lantrådet på landstingets ansvar i något ärende fattar beslut i tingets ställe.

Enär bland de ärenden, som skulle överföras från landshövdingens till landstingets verksamhetsområde, upptagits jämväl byggnadsväsendet i städerna, har Statsrådet, i betraktande av att å detta område en ny lagstiftning förberedes, ansett skäl föreligga att behandlingen av ifrågavarande ärenden tillsvidare bibehålles oförändrad.

Enär spørsmål angående finsk medborgarrätt äro av eminent politisk natur, har Statsrådet icke ansett ändamålsenligt att desamma från landshövdingarnas verksamhetsområde överföras till landstinget. I fråga om överförande till landstinget av landshövdingarnas nuvarande åligganden såväl på det kommunala som det administrativa området har Statsrådet i allmänhet ansett den princip böra följas, att ett dylikt överförande endast bör ifrågakomma i det fall, att resp. åligganden icke avse utövandet av statens överuppsikt eller tryggande av statens egen fördel.

I städer, som icke tillhöra landskapet, skulle enligt förslaget stadsfullmäktige utöva landstingets befogenheter och magistraten lantrådets ämbetsmyndighet. I anledning härav har Statsrådet velat uppmärksamma kommittén därpå, att ett lagförslag angående omorganisation av städernas inre förvaltning är under utarbetande och eventuellt kunde påverka nu ifrågavarande lagstiftning.

Ovanstående får Inrikesministeriet, jänlikt Statsrådets beslut, meddela Eder i avseende å kännedom.

Minister Ritavuori.

Karl Modeen.

Bilaga 3.
Förteckning över staten tillhöriga militär- och andra boställen samt öfver de av dem bildade lägenheter i
Ålands härad, jämte anteckning om arrendevidens början och utgång samt arrendeavgiften i spannmål eller
penningar för år 1919.

N:o		Stomlägenhet = stl. Odlinglägenhet = ol. Bostadslägenhet = bl. Mantal	Namnet på bostället eller den därav bil- dade lägenheten	Den nuvaran- de arrenda- tors arren- detid	Arrendet							Förordning eller beslut, varå arrendeantalet gnm- dar sig				Anmärkning- ar
					vid- tagit år	utgår år	i spannmål				i pen- ningar		Interim.-arrende- 1919 stöd av Senatens beslut av 24/10 1918. Interim.-arrende- 1918 stöd av Senatens av 16/1 1918 1915=arrendeavtal i stöd av förordningen den 15/1 1915 1871=arrendeavtal i stöd av förordningar gällande före 1915	Interim.-arrende- 1919 stöd av Senatens beslut av 24/10 1918.	Interim.-arrende- 1919 stöd av Senatens beslut av 24/10 1918.	
							tunn.	kap.	hl.	ltr.	Mk.	pen.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
6		stl.	<u>Jomala socken.</u>													
		bl.	Jomalgård	1919	1921	-	-	-	-	1,800	-	-	-	-	denna	
7.000 12 ³ 919 3 2/39			Jomalvik	"	"	-	-	-	-	150	-	-	-	-	"	
			<u>Finström socken.</u>													
			Grelsby	1906	1926	259	6	-	-	-	-	denna	-	-	-	
			<u>Sund socken.</u>													
			Kastelholm	1910	1920	-	-	478	50	-	-	denna	-	-	-	
		stl.	Bomarsund	1919	1921	-	-	-	-	4,240	-	-	-	-	denna	
		ol.	Kadrongärda	"	"	-	-	-	-	250	-	-	-	-	"	
		"	Rumphagen	"	"	-	-	-	-	185	-	-	-	-	"	
		bl.	Gästgifveriet	"	"	-	-	-	-	350	-	-	-	-	"	
		"	Sundman	"	"	-	-	-	-	60	-	-	-	-	"	
		"	Gustafsson	"	"	-	-	-	-	55	-	-	-	-	"	
		"	Ingman	"	"	-	-	-	-	55	-	-	-	-	"	
		"	Efraimsson	"	"	-	-	-	-	65	-	-	-	-	"	
		"	Johansson	"	"	-	-	-	-	55	-	-	-	-	"	
		"	Söderström	"	"	-	-	-	-	65	-	-	-	-	"	
		"	Jansson	"	"	-	-	-	-	185	-	-	-	-	"	
		"	Pettersson	"	"	-	-	-	-	20	-	-	-	-	"	
		"	Johansson	"	"	-	-	-	-	45	-	-	-	-	"	
		"	Mattsson	"	"	-	-	-	-	45	-	-	-	-	"	
		"	Sundlöf	"	"	-	-	-	-	95	-	-	-	-	"	
		"	Blomberg	"	"	-	-	-	-	25	-	-	-	-	"	
	"	Erikssons	"	"	-	-	-	-	60	-	-	-	-	"		
	stl.	Karlsons	1919	-	-	-	-	-	600	-	-	-	-	"		
	bl.	Presto	1919	-	-	-	-	-	125	-	-	-	-	"		
			Henriksson	1919	1921	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

Arrendet 1920-
1921 Mk. 5,290.-
Från arrendet
1919-1920 av-
drages Fmk.
1,050:-, för
vilken summa
staten av
arrendatorn
Rosenberg in-
löser byggnaderna å Kad-
rongärda torp

-42-

Arrendet 1920-
1921 Mk. 5,290-
Från arrendet
1919-1920 av-
drages Fmk.
1,050:-, för
vilken summa
staten av
arrendatorn
Rosenberg in-
löser byggnad-
erna å Kad-
rongärda torp

N:o			Namnet på bostället eller den därav biladade lägenheten	Den nuvarande arrendetorns arrendetid	Arrendet	Förordning eller beslut, varå arrendeaftalet grundar sig						Anmärkningar								
1	2	3				vidtagit år	utgår år	i spannmål					i penningar		Interim.-arrendeaftal i 1919	stöd av Senatens beslut av 24/10 1918	Interim.-arrendeaftal i 1918	stöd av Senatens beslut av 16/11 1918	1915-arrendeaftal i stöd av förordningen den 15/11 1915	1871-arrendeaftal i stöd av förordningar gällande före 1915
								tun.	kap.	hl.	ltr.		Mk.	pen.						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17				
		bl.	Westerholm	1919	1921	-	-	-		60	-	-	-	-	denna					
		"	Gustafsson	"	"	-	-	-		95	-	-	-	-	"					
		"	Sjögren	"	"	-	-	-		70	-	-	-	-	"					
		"	Novikoff	"	"	-	-	-		30	-	-	-	-	"					
		"	Österlund	"	"	-	-	-		70	-	-	-	-	"					
		"	Brunström	"	"	-	-	-		75	-	-	-	-	"					
		"	Mattson	"	"	-	-	-		75	-	-	-	-	"					
		"	Bengtsson	"	"	-	-	-		50	-	-	-	-	"					
		"	Sundblom	"	"	-	-	-		135	-	-	-	-	"					
		"	Brunström	"	"	-	-	-		85	-	-	-	-	"					
		"	Mellin	"	"	-	-	-		20	-	-	-	-	"					
		"	Brunström	"	"	-	-	-		80	-	-	-	-	"					
		"	Lindeman	"	"	-	-	-		10	-	-	-	-	"					
		"	Jansson	"	"	-	-	-		80	-	-	-	-	"					
		"	Jonsson	"	"	-	-	-		65	-	-	-	-	"					
		"	Wilhelmsson	"	"	-	-	-		60	-	-	-	-	"					
			Saltvik socken.																	
11		stl.	Haga	1917	1942	-	-	-	530-	1,400	-	-	denna	-	-	-				
12		027 ol.	Storäng	"	"	-	-	-	40:-	570	-	-	"	-	-	-				
13		01671 "	Strandäng	"	"	-	-	-		350	-	-	"	-	-	-				
14		0282 "	Färväl	"	1922	-	-	-		400	-	-	"	-	-	-				
15		0003 "	Norriholm	"	"	-	-	-	69:-	375	-	-	"	-	-	-				
16		bl.	Hannholm	"	1942	-	-	-	77:-	177	-	-	"	-	-	-				
17		"	Anders	"	"	-	-	-		35	-	-	"	-	-	-				
18		"	Torsholm	"	"	-	-	-	100:-	40	-	-	"	-	-	-				
19		"		"	"	-	-	-	88:-	188	-	-	"	-	-	-				

I stöd av Senatens beslut tillse vidare utarrenderade på 5 3

-43-

I stöd av Senatens beslut tillägg vidare utarrenderade på 5 3

FÖRTECKNING

över staten tillhöriga fisken i Ålands härad, jämte anteckning om arrendetidens ingången och utgång samt den årliga avgiften i penningar för år 1919.

Socken	Fiskevattnets namn	Arrendetidens		Avgiften i mk.p.
		ingång	utgång	
Vårdö.....	Karskär	1/1 1919	1/1 1925	92 -
"	Skåklubbarna	26/11 1915	1/1 1922	3 -
Saltvik.....	Ryss-skär	1/1 1919	1/1 1925	5 -
"	Kråkskärsgrund	26/11 1915	1/1 1922	12 -
"	Barsgrund	26/11 1915	1/1 1922	25 -
"	Lågskärsgråden	26/11 1915	1/1 1922	8 -
Lemland.....	Rödhamn	12/10 1915	1/1 1941	50 -
Finström.....	Kexna	26/11 1915	1/1 1922	2 -
"	Idskär	1/1 1919	1/1 1925	15 -
Kumlinge.....	Pattskär	26/11 1915	1/1 1922	6 -